

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

AMME İDARESİ
ENSTİTÜSÜ

FEDERAL BATI ALMANYANIN SİYASÎ PARTİLERİ

Doç. Dr. Nermin Abadan

Balkanoglu Matbaacılık Ltd. Şti. — 1962 — Ankara

Araştırma
Serisi
9

**TÜRKİYE ve ORTA DOĞU
ÂMME İDARESİ ENSTİTÜSÜ**

Araştırma Serisi 9

FEDERAL BATI ALMANYANIN SİYASÎ PARTİLERİ

Doç. Dr. Nermin Abadan

Balkanoğlu Matbaacılık Ltd. Şti.

A N K A R A 1 9 6 2

ÖNSÖZ

Demokratik bir düzende siyasî partilerle idare her zaman en sıkı bir temas halindedir. Bu sebeple siyaset ve siyasî kuvvet ile idare arasındaki münasebetlerin gerçek mahiyetinin anlaşılması, hem siyasetçi hem idareci bakımından hayatî bir önem taşır (1).

Bu münasebetlerin bilhassa kritik bir safha arzettiği noktaları tespit etmek ve bu nevrallik çevrelerle, durumun ne olduğunu tayin eylemek maksadile hazırlanan bir araştırma şeması esas tutulmak suretile demirperde dışı tipik memleketlerde idare siyasî parti temas alanları üzerinde mukayeseli bir seri incelemeler yapmanın çok faydalı olacağı düşünülmüştür.

Hayli ilerlemiş olan bu çalışmalar içinde Almanya'da siyasî partilere ait inceleme, daha genel bir mahiyet taşıdığı için ayrıca ve öncelikle yayınlanmaktadır.

Takip ettiği plân, dayandığı kaynaklar ve takdim ve yorumdaki açıklık ve sağlamlık bakımından Alman siyasî partilerinin idare ve teşkilâtını asıl kaynaklarına inerek tanıtan bu incelemenin bilhassa idarecilerimiz ve ilgili çevreler için faydalı olacağına inanıyor, bu vesile ile sayın müellife başarısından dolayı teşekkürü zevkli bir vazife sayıyoruz.

Genel Müdür
Prof. Dr. Kemal Fikret Arık

(1) Bak. Watters, De Lamothe: Siyasî Kuvvet Karşısında İdare (Enstitü yayını 1961).

P l â n

- I — Tarihçe
 - Alman imparatorluğu
 - Weimar Cumhuriyeti (1919 - 1933)
 - Nasyonal Sosyalist diktatörlüğü (1933 - 1945)
 - Bonn anayasası (23 Mayıs 1949)
- II — Siyasî partilerin düzenlenmesi
 - a — Anayasa ve siyasî partiler
 - 1 — Sosyalist Reichspartisinin kapatılması
 - 2 — Alman komünist partisinin kapatılması
 - b — İçtüzük ve siyasî partiler
- III — Federal Almanya'nın belligaşlı siyasî partilerin program ve karakteri
 - 1 — Alman Sosyal Demokrat Partisi S P D
 - a — SPD nin tarihçesi ve teşkilâtı
 - b — SPD nin malî kaynakları
 - c — Kadın kolu
 - d — Gençlik teşkilâtı
 - e — İdeolojisi
 - f — Liderlik
 - 2 — Hıristiyan Demokrat Birliğı CDU/CSU
 - a — Tarihçe
 - b — Programı
 - c — Teşkilâtı
 - d — Dinî inanç ve parti üyeliğı
 - e — Liderlik
 - f — Malî kaynaklar
 - 3 — Diğer partiler :
 - a — Hür Demokrat Parti - F D P
 - b — Yurtlarından sürülen ve haklarından yoksun edilenler birliğı BHE
 - c — Bölge partileri :
 - aa — Ekonomik Kalkınma birliğı WAV
 - bb — Bavyera partisi BP
 - cc — Alman partisi
- IV — Almanya'da seçim sistemi
 - I — Adayların tesbiti
 - II — Oy verme
 - III — Seçim sonuçları kıyaslama yolu

FEDERAL BATI ALMANYA'NIN SİYASÎ PARTİLERİ

Yazan : Doç. Dr. Nermin ABADAN

I — Tarihçe

Almanya'nın geçirdiği çok hareketli tarihî gelişmelerdeki artış ve çıkışları göz önünde tutmadan, bugünün Almanyasını anlamak imkânsızdır. Büyük Britanya'da gördüğümüz ahenkli ve istikrarlı gelişme Almanya'nın tarihinde yoktur. Alman milleti mes. Fransızlar gibi birleşmiş ve merkezîleşmiş bir idare cihazının üstünlüklerinden veya kişi hürriyetleri konusunda uzun bir uygulamadan da faydalanabilmiş değildir.

Alman imparatorluğu :

Bugünkü Almanya'ya ulaşan tarihî gelişim 1806 yılında Kutusal Roma Cermen imparatorluğu» diye tanınan bin yıllık imparatorluğun çökmesi ile başlar. Fransız ihtilâlinin tesirile çözülmüş olan bu zayıf siyasî kuruluş, 300 prenslik ve serbest şehir haline bölünmüştür. Aralarında en kuvvetli olanı Prusya krallığı idi. Zamanla çeşitli küçük dağınık devletleri 1834 de bir gümrük birliği içine toplayan Prusya, bu devletlerin büyük kısmını 1866 da kuzey Almanya konfederasyonu haline getirme başarısını gösterdi. 1870 - 71 de Fransa - Prusya savaşı, Almanya'nın Prusya'nın önderliği altında birleşmesine yol açtı. Bununla Alman imparatoru adını alan Prusya kralının idaresinde yeni bir imparatorluk kurulmuş oluyordu ve bu kuruluşa dayanan imparatorluk 1918 kadar sürdü. Bismarck'ın kurduğu imparatorluk, Prusya'ya üstün durum tanıyan bir federal devlet halindeydi. Gerçi halk tarafından seçilen ve «Reichstag» adını taşıyan bir meclis vardı, ama gerçek kudret devletin yürütme uzvuna hâkim olanların elindeydi. İmparator aynı zamanda Alman silâhlı kuvvetlerinin başkomutanı vasfını taşıyordu. Kendisince atanan ve ancak ona karşı sorumlu olan bir şansölye devlet işlerinde imparatora yardım ederdi. Bismarck'ın kuvvetli bir şansölye olmasına karşılık, on-

Doç. Dr. Nermin ABADAN, Ankara üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinde Âmme İdaresi, Halkoyu ve meseleleri ile Siyasî partiler derslerini okutmaktadır.

dan sonra gelenler, son Alman imparatoru ikinci Wilhelm'in hoşuna gidecek şekilde, itaatli ve uysal kimselerdi. Bu devirde yasa- sama uzvu önemli bir rol oynamamakla beraber, iyi teşkilâtlanmış siyasî partilerin yavaş yavaş gelişmesine imkân verdi. Başlan- gıçta servete ve köklü menfaatlere dayanan partiler çok nüfuzlu durumda idiler. Fakat sonlara doğru Sosyal Demokratlar gitgide kuvvet kazandılar ve 1912 de Reichstag seçimlerinden sonra mem- leketin en büyük partisi haline geldiler. Bu zamana kadar yapıla- mamış olan anayasa reformları konusundaki ihtiyaçlar tam vak- tinde fark edilememiştir. Birinci Dünya savaşının buhranlı anları ortasında verilen vadeleri yerine getirme fırsatı çoktan kaçmıştı.

Weimar Cumhuriyeti (1919 1933)

Dış yenilgelere ilâveten 9 Kasım 1918 ihtilâli ile birlikte Al- man imparatorluğu içten çöktü. Aynı gün imparator Hollanda'ya kaçtı ve bir saat sonra Sosyal Demokrat partiye mensup bir li- der olan Philip Scheidemann Alman cumhuriyetinin kuruluşunu ilân etti. Cumhuriyetin ilânını takip eden birkaç ay içinde Alman- ya, Sovyetlere benzer bir totaliter idare ve parlamanter bir de- mokrasi olma şıkları arasında bir hayli bocaladı. Son ayaklan- malar insafsızca devletçe bastırıldı. Ancak bunun bedeli çok ağır oldu, Çünkü bu mücadele için yarı askerî ve gayri resmî birlik- lerin teşkilâtlanmasına müsaade edildi, onlar da ileride Weimar cumhuriyetini yıkmak için kullanacakları usulleri bu alanda ka- zandıkları denemelerden elde ettiler. Nitekim Nasyonalist Sosya- list partisinin SA (Sturm Abteilung Hücum kıtaaları) ve SS (Schutz Staffel Muhafız kıtaları) bu örneğe göre teşkilâtlandı- rılmış milis kuvvetleri idi. Bunlar Hitler'in iktidara gelmesi ile resmî teşkilât haline gelmişlerdir.

Cumhuriyetin ilânından sonra ilk seçim sonucunda Millet meclisi bir kültür merkezi olarak tanınan Weimar'da toplandı ve hemen yeni bir anayasayı hazırladı. 11 Ağustos 1919 da ilân edi- len ve hukuk literatürüne «Weimar anayasası» olarak geçen te- mel kanun federal devlet şeklini muhafaza etmekle beraber, Prusya'nın üstün durumuna son vermişti. Çeşitli alanlarda, bil- hassa vergi koyma ve dışişleri konularında merkezî hükûmetin yetkileri arttırılmıştı; ayrıca federal çaptaki kanunların eyalet kanunlarına üstün olduğu da belirtilmişti.

Weimar anayasası çift meclis sistemini benimsemişti. Yasa- ma organı, doğrudan doğruya halk tarafından seçilen birinci mec-

lis, yani Reichstag ile federe devletlerin temsilcilerinden müteşekkil «Bundesrat» yani Federal Şuurayı kapsıyordu. Cumhurbaşkanı yedi yıl için doğrudan doğruya halk tarafından seçiliyordu. Anayasanın 48 inci maddesinin devlet başkanına bahşetmiş olduğu olağan üstü yetkiler ise 1930 dan sonra hükûmet faaliyetlerinin temelini teşkil etmiştir. O tarihten sonra yasama uzvunun yetkisi kenara itilmiş ve yürütme organı devlet başkanının bu yetkisine dayanarak bütün faaliyetlerini kararnameler yolu ile yapmışlardır. Weimar anayasası başbakan anlamına gelen «Kanzler - Şansölyelik» mevkiini imparatorluk devresine kıyasla daha az yetkilerle donatmıştı. Bu yüzden başbakan ve kabinenin iş görebilmesi için mutlak surette parlamentonun desteğine ihtiyaç vardı. Ancak koalisyonlardaki kaymalar dolayısıle kabineler sık sık düştü. Başbakanın kendisi ise ancak cumhurbaşkanının güvenini taşıdığı müddetçe işbaşında kalabiliyordu.

Weimar Almanyasında uygulanan nisbî temsil sistemi sosyal bünyenin taşıyamıyacak kadar fazla siyasî partilerin doğmasına yol açtı. Sosyal, ekonomik, dinî ve bölgesel esaslara göre birbirlerinden ayrılan partiler fazla dogmatik kalarak âcil ve önemli meselelerde kuvvetlerini birleştiremiyorlardı. Bu arada bilhassa aşırı sağcı ve solcu partiler siyasî kargaşalığı arttıracak şekilde sorumsuz ve demagojik yollara saplandılar. Eylül 1930 daki seçimlerde en büyük kazançlar bir yandan aşırı sağcı Nasyonal Sosyalistler, yani NSDAP «National Sozialistische Deutsche Arbeiter Partei», öte yandan Komünist partiler tarafından kaydedildi. Ardı ardına yapılan seçimler gerginliği azaltamadı. Dünya çapındaki ekonomik buhranın Almanya'da ortaya çıkarttığı beş milyona işsiz, devletin sırtında taşınmıyacak derecede ağır bir yük teşkil ediyordu. Yeni bir çözüm için gerekli görülen değişiklik nihayet 30 Ocak 1933 tarihinde meydana geldi ve o gün cumhurbaşkanı Hindenburg, Nazilerin lideri olan Hitler'i yeni bir kabine kurmağa memur etti.

Nasyonal Sosyalist diktatörlüğü (1933 1945)

Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisinin lideri olan Hitler'in görevlendirilmesini takiben Reichstag yani parlamento hemen feshedildi ve yeni seçimlere gidildi. 5 Mart 1933 te yapılması kararlaştırılan seçimlerden önce Nasyonal Sosyalistler bütün memleketde bir terör dalgası estirdiler. Ayrıca 27 Şubat 1933 gecesinde kasten çıkarılan ve parlamento binasının kül olması ile neticelenen yangın, 28 Şubat 1933 tarihinde cumhurbaşkanının «halkın

ve devletin korunması» amacı ile bir kararname yayınlamasına vesile oldu. Bu kararname ile bütün temel hürriyetler kaldırılmıştır. Hitler'in sınır tanımayan polis yetkilerinin asıl kaynağı, cumhurbaşkanının anayasanın 48 inci maddesi ile olağanüstü halleri önleyecek tedbirler alma yetkisinden doğdu.

5 Mart 1933 de yapılan seçimler Hitler'e mutlak bir çoğunluk sağlamamıştı. Bütün oyların yüzde 43,9 nu alan Nazi partisi parlamentoda çoğunluk elde edebilmek için oyların yüzde 8 ini almış olan sağcı milliyetçi Alman partisinin desteğine muhtaçtı. Seçmenlerin yüzde 30 undan fazlası sosyal Demokratlar (% 18,3) ve Komünistlere (% 12,3) oy vermişti. Hitler başında bulunduğu partisinin tek başına anayasayı değiştiremeyeceğini anlayınca, parlamento binasını yaktırdıkları iddiası ile Komünistleri gayri meşruu ilân edip Reichstag'dan çıkarttı. Geri kalan solcu partilerin itirazlarına rağmen Nasyonal Sosyalist idaresi Reichstag'dan üçte iki çoğunlukla bir yetki kanunu çıkartmağa muvaffak oldu. Olağanüstü yetkiler tanıyan bu kanun yürütme organına sınırsız yasama yetkileri vermişti. Çok geçmeden partiler «kendi istekleriyle» teşkilâtlarını dağıttılar. 14 Temmuz 1933 de Hitler'in partisinden başka parti kalmamıştı.

Koyu bir ırkçılık ve yahudi düşmanlığı yani antisemitizm ideolojisine dayanan Nazi partisi kısa bir zamanda eşsiz bir terör sistemi kurarak hukukî ve fiilî yoldan totaliter bir devlet yapısı meydana getirdi ve çok geçmeden saldırgan bir dış politika sebebiyle ikinci dünya harbinin patlak vermesine yol açtı. Başlangıçta elde edilen başarılar çok geçmeden silindi, Sovyetler Birliği'nin savaşa katılması ve sonradan Birleşik Amerika Devletlerinin müdahalesi üzerine Almanya görülmemiş bir bozgun ve kargaşalığa sahne oldu. Hitler'in sözde bin yıl için kurduğu Üçüncü Reich kayıtsız şartsız teslim yolu ile sona ermişti. Memleket mütefikler tarafından işgal edildi ve bunlar bütün devlet yetkilerini ellerine aldılar. (1)

Bonn Anayasası

Savaşın sona ermesiyle Almanya dört işgal bölgesine ayrıldı. Ağustos 1945 de yayınlanan Potsdam bildirisi ile de Al-

(1) Manfred C. VERNON, Devlet sistemleri mukayeseli devlet idaresine giriş Çev. Mümtaz Soysal, Ankara 1961, S. B. F. Yayını No. 121-103, Sh. 92-96

manya'nın silâhtan ve askerlikten tecrit edilmesi ve milletin Nazizm ideolojisinden temizlenmesi kararlaştırılmıştı. Potsdam anlaşmasının uygulanması büyük güçlüklerle uğradı. Her eyalet ki-min Nazi sayılıp sayılmıyacağı konusunda kendine göre ayrı ölçüler uygulamaktaydı. Bir yandan Doğudaki sınır meseleleri, öte yandan Berlin'de kurulmuş olan müttefik kontrol kurulu arasında çıkan anlaşmazlıklar yüzünden Almanya'nın bölünmesi önlenilmesi imkânsız bir hale geldi. Amerikalılarla İngilizler 1947 de kendi bölgelerini iktisaden birleştirdiler, bir yıl sonra Fransızlar da bu birleşmeye katıldılar. 1948 de ise Batılı müttefikler Alman milletine demokratik ve hür bir devlet idaresinin temellerini sağlamak üzere bir Kurucu meclisin teşkiline imkân verdiler. Bu kurul sürekli bir anayasa değil, geçici bir temel kanunu hazırlamakla görevlendirildi, çünkü Almanya'nın devamlı anayasası ancak Alman birliğin gerçekleştirilmesinden sonra ele alınacak bir konu sayılıyordu. Sözü geçen temel kanun önce hukuk uzmanlarından müteşekkil bir komisyon tarafından kaleme alındı. Bu tasarı çeşitli müzakere safhalarından sonra Federal Alman Cumhuriyeti nin yeni temel kanunu olarak 23 Mayıs 1949 da yürürlüğe girdi.

Almanya'da Bonn temel kanunu hazırlandığı kararlaştırıldığı zaman :

- Hukuk teorisi bakımından Alman devletinin devam edip etmeyeceği ve halefinin kim olacağı henüz karara bağlanmamıştı;
- Devlet olarak var sayılmayan Almanya dünyanın hiç bir memleketinde diplomatik yolda temsil edilmiyordu;
- Nürnberg mahkemeleri devam ediyordu;
- İngilizlerin bombardıman manevra hedefi olarak kullandıkları Helgoland adası Kuzey Almanya eyaletlerine iade edilmemişti;
- Danimarkalı Köylü partisi, güney Schleswig Holstein bölgesini ilhak etmeğe çalışıyordu;
- Bellibaşlı Alman şehirleri birer harabe yığınınından ibaretti.
- Birçok endüstrilerin çalışması yasak olup, çelik istihsalı sınırlandırılmıştı.
- İhtira beratları himayeden yoksundu;
- Fransız askerî idaresi Baden eyaletinde bulunan birçok fabrikaları söktürmüştü.
- İngiliz - Amerikan bölgesi, 1936 durumuna göre daha fazla işçiye sahip olduğu halde, ozamanki istihsalin ancak üçte ikisini yapabiliyordu.
- Ozamanki federal Alman Cumhuriyetinin sınırları içinde 1.235.000 işsiz mevcuttu. Ayrıca milyonlarca insan dezafikasyon sebebiyle mesleklerinden tard edilmiş bulunuyorlardı.

- Birleşik ekonomik bölgenin iktisadî şûrası yiyeceklerin vesika usulünde bir değişiklik yapılmıyacağını ilân etmişti.
- İşgal bölgeleri arasındaki yolculuk tahdit ve izne bağlı bulunuyordu.
- Federal cumhuriyet ülkesinde 1.900.000 motörlü taşıt vasıtası kayıtlı idi. (1 Ocak 1961 de bu sayı 8.121.339)
 - Kitap, dergi ve gazete yayınlama işi lisansa bağlı bulunuyordu. Radyo programları değiştirilemiyordu ve televizyon yasaktı.
- Boşanma kararlarının sayısı harpten önceki yıllara nispetle iki misline çıkmıştı.

Bonn anayasası adını taşıyan temel kanun 146 maddeden ibarettir. Bu anayasaya göre Batı Almanya on eyalet hükûmetinden kurulmuş, demokratik ve sosyal bir federal devlettir. Bugünkü Alman parlamentosu iki meclisten kuruludur, bunlardan «Bundes-tag», yani Federal meclis birinci meclis sayılmakta ve doğrudan doğruya halk tarafından seçilmekte, «Bundesrat» yani Federal Şuura ise eyalet devletlerini temsil etmekte ve eyalet hükûmetlerce atanan üyelerden meydana gelmektedir.

Bonn anayasasının 50 inci maddesi eyaletler, Federal Şuura vasıtası ile federal devletin yasama ve yürütme faaliyetlerine katılırlar» demektedir. Gerçi «Bundesrat» yani Federal Şuura bir nevi âyan meclisi hüviyetile bir yasama organıdır. Ancak bellibaşlı özelliği üyelerinin seçim yolu ile değil, eyaletler hükûmetinin üyelerinden tereküp etmesidir. Gerçi Amerikan âyan meclisinde olduğu gibi bir sayı eşitliği yoksa da bu mecliste yer alan küçük eyaletler büyüklere nispetle çoğunluktadır. Bonn anayasasının 51 inci maddesi «Her eyalet en aşağı üç üyeliğe, iki milyondan fazla nüfusu olan eyaletler dört ve 6 milyondan fazla nüfusu olan eyaletlerin beş üyeleri vardır» demektedir. (2)

(2) Federal eyaletler	Üye sayısı	Nüfus milyon olarak
Nordrhein Westfalen	5	14,6
Bavyera	5	9,2
Baden Württemberg	5	7,0
Niedersachsen	5	6,6
Hessen	4	4,5
Rheinland Pfalzen	4	3,3
Schleswig Holsitein	4	2,3
Hamburg (serbest şehir)	3	1,8
Bremen » »	3	1,0
Saarland (1.1.1957 beri)	3	0,6
Batı Berlin -oy hakkı yok-	4	2,2
	86	53,1

Yürütme organı kudretli bir devlet başkanından çok sembolik bir federal devlet başkanı ile asıl yürütme kudretini taşıyan şansölye (başbakan) ve federal bakanları kapsamaktadır. Temel kanunun getirdiği bir diğer yenilik de Federal anayasa mahkemesidir. Kanunların anayasaya uygunluğunu denetlemek yetkisi bu mahkemeye verilmiştir. Anayasa mahkemesi aynı zamanda devletin organları arasında çıkacak anlaşmazlıkları çözmeğe yetkilidir.

II — Siyasî partilerin düzenlenmesi

a — Anayasa ve siyasî partiler

Yeni Alman anayasasını hazırlayan Kurucu meclis üyeleri bahtsız Weimar anayasasında olduğu gibi seçim sistemini temel kanununa işlemekten kaçınmışlar, buna karşılık ilk defa olarak siyasî partilerin hukukî varlığını anayasaya hak etmişlerdir.

Uzun müzakereler sonunda kabul edilen 21 inci madde modern anayasa hukukunun gelişimi bakımından önemli esaslar getirmiştir. Buna göre 1 Siyasî partiler milletin siyasî iradesinin belirtilmesine katılırlar. Kuruluşları serbesttir. İç düzenleri demokratik esaslara uygun olmalıdır. Malî gelirlerin kaynağı hakkında açıkça hesap vermelidirler. 2 Maksat veya taraftarlarının davranışına göre hür demokratik temel düzenini kayıtlamak, ortadan kaldırmak veya Alman Federal Cumhuriyetinin varlığını tehlikeli bir duruma sokmağı hedef edinen siyasî partiler anayasaya aykırı sayılırlar. Anayasaya aykırılık meselesi hakkında karar veren mercii, federal anayasa mahkemesidir. 3 Teferruatlı hususlar federal kanunlarla düzenlenir.

Bu madde böylece siyasî partileri aynı zamanda âmm iradesinin teşekkülünde rol oynayan devlet organlarından biri olarak saymaktadır.

Bonn anayasasının getirmiş olduğu bu önemli yenilikle aslında üç hedefe ulaşılmaq istenmiştir: a - Dar anlamalı anayasa hu-

kuku bakımından hukuk dışı birer faktör sayılan siyasî partilerin varlığını anayasanın hukukî çerçevesine yerleştirmek ve demokratik işleyişlerini malî kontrol yolu ile perçinlemek;

b — Devletin varlığını tehdit edebilecek aşırı siyasî kuruluşları anayasa mahkemesinin kazaî murakabesine tâbi kılmak; nihayet

c — Siyasî partilerin faaliyetini normatif kaidelerle düzenlemek.

Temel kanununun hazırlayıcıları bu üç hedeften ikisinde kısmen başarıya ulaşmışlardır; buna karşılık mad. 21, fıkra 3 bugünkü güne kadar ölü bir hüküm halinde kalmıştır. Bu alanda atılmış olan tek adım içişleri bakanlığında sunulmuş olup da somut teklifler kapsamayan ve uzmanlarca hazırlanmış olan bir «Siyasî partiler kanun tasarısı» ndan ibaret kalmıştır. (3) Malî kontrole taalluk eden 21 inci maddenin 2 nci fıkrası da oldukça gevşek bir şekilde uygulanmaktadır. Bu vakte kadar düzenli bir şekilde bilânço yayınlayan tek siyasî kuruluş «Sosyal Demokrat Parti» sidir. Bu bilânço da fazla açık ve etraflı sayılmaz. (4)

1 — Sosyalist Reichs partisinin kapatılması buna karşılık aşırı siyasî partilerin faaliyetinin yargı yolu ile kontrolü önemli kararlara zemin hazırlamıştır. Federal Alman hükûmeti 19 Kasım 1951 de yukarıda adı geçen maddenin ikinci fıkrasına dayanarak anayasa mahkemesine müracaatla Sosyalist Reichspartei'nin kapatılmasını talep etmişti. Anayasa mahkemesi 24 Ocak 1952 de soruşturma açıp, SRP nin genel merkezi ve şubeleri ile bazı üyelerin evlerinde araştırmalar yaptırmıştır. 15 Temmuz 1952 verilen geçici bir yasakla parti herhangi bir propaganda yapmaktan alakonmuştur. 23 Ekim 1952 de ise Federal Anayasa mahkemesi sözü geçen partinin feshini hükme bağlamıştır.

2 Ekim 1949 kurulmuş olan «Sosyalist Reichspartei» nin kurucuları arasında bulunan Kont Westarp ve general Renner 20 Temmuz 1944 de Berlin'de Hitler'e karşı girişilen mukavemet hareketini durduran kimselerdi. Partinin faal liderlerinden ve kendini federal meclise seçtirmeğe muvaffak olan Dr. Franz Richter ise soruşturma neticesinde parlamento üyeliğinden çekilmek zorunda kalmıştı. Gerçek adı Fritz Rössler olup, Nasyonal Sosyalist partisinin siyasî şubesinin müdürlerindendi.

(3) GROSSER, Alfred, *Die Bonner Demokratie*, Karl Rauch Verlag, 1960, Sh. 120

(4) KITZINGER, Uwe, *German electoral politics, A Study of the 1957 campaign*, Oxford 1960, Clarendon Press, Sh. 203.

Alman anayasa mahkemesi kararının gerekçesinde bu parti-
nin Neo - nazist bir yön takip ettiği, Hitler'in düşüncesine uygun
olarak Nasyonal Sosyalist geleneklerini devam ettirmek istediği-
ni ve bütün propagandasını totaliter, diktacı, parlamento düşma-
nı, ırkçı bir ideolojiye dayattığını ifade etmiştir.

2 — Alman komünist partisinin kapatılması.

Federal Alman hükûmeti «Sosyalist Reichsspartei» hakkındaki
şikâyetinin izharından üç gün sonra, 22 Kasım 1952 de Alman ko-
münist partisinin feshini de talep etti. Bu partiye karşı açılan so-
ruşturma ve mahkeme safhaları son derece uzun sürdü. Celsele-
re ancak 23 Kasım 1954 de başlanabildi ve bunlar 5 Temmuz 1955
e kadar sürdü. Nihayet hüküm 17 Ağustos 1956, yani sağcı parti
nin kapatılmasından dört sene sonra verilebildi. Anayasa mahke-
mesinin bu alandaki gerekçesi üçyüz sahife kapsamaktadır ve ez-
cümle bunları ihtiva etmektedir: «Bir siyasî parti sadece hür de-
mokratik bir temel düzeni kabul etmemek, onu redd etmek ve
karşısına başka bir düzen çıkarmakla anayasaya aykırı sayılmaz.
Buna ayrıca mevcut düzene karşı faal, saldırgan bir tutumun ilâ-
vesi gerekir.» Alman komünist partisi, Federal Anayasa mahke-
mesi tarafından kanun dışı edildiği zaman, zaten küçük bir par-
ti durumundaydı. Çalışmalarıyla Sovyet komünizmini Almanya
da yerleştirmek amacını güdüyordu. Oysa bu beyhude bir gay-
retti, çünkü Doğu Almanya'dan her gün batıya sığınan milyonlar-
ca mülteci komünizm aleyhtarlığını daha da kuvvetlendiriyordu.

Aslında Komünist partisi, kapatıldığı zamana kadar Alman
siyasî hayatında önemli bir rol oynamış değildi, hattâ ikinci Bun-
destag'da temsil bile edilmiyordu. 1949 seçimlerinde 1,4 milyon
oy (5,7 %) ve 15 üyelik kazanmış olan KP, 1953 seçimlerinde oy-
ların ancak 2,2 % 610.000 oyu alarak parlamento dışında kal-
mıştı. Böylece Alman milleti bu parti hakkında ki hükmünü mah-
keme yolu ile kapatılmazdan önce halk vicdanında vermiş bulu-
nuyordu. Bu bakımdan birçok yabancı ve yerli hukukçulara göre
Alman hükûmeti aşırı bir gayretkeşlikle Alman Anayasa mahke-
mesini zorlayarak ona daha çok siyasî mülâhazalara dayanan bir
karar verdirtmiştir. Bununla beraber şurası unutulmamalıdır ki,
Alman hükûmeti bu mürâcaati ile daha çok Alman Komünist par-
tisinin mevcut âmme düzenini yıkma yolundaki menfi propagan-
dalarının önünü almak için faaliyete geçmiştir.

b — İçtüzük ve siyasî partiler

Alman siyasî partileri anayasadaki hükümlerden gayri ayrıca parlamentonun iç tüzüğü ile de belli ödev ve haklara sahip hükmî şahsiyetler olarak düzenleme konusu olmaktadırlar. Alman parlamentosunun içtüzüğü bir parti grubunu «aynı siyasî partiye mensup Bundestag üyelerin birliği» şeklinde târif etmek tedir. (5) Bir parti grubunun tanınabilmesi için en az 15 kişilik bir üye sayısına sahip olması şarttır. Parti grubunun varlığı için, aranan sayı her yeni toplanan parlamento tarafından tekrar tesbit edilmektedir. Alman parlamentosu her siyasî parti grubuna «Bundeshaus», yani parlamento binasında ayrı toplantı salonları ve bürolar sağlamakla mükelleftir. Ayrıca ayda her siyasî parti grubuna re.sen 1.000 (bin) DM ödenmekte, üyelerin her biri ise parti grubuna 50.— (elli) DM ödemek zorundadırlar. (6) Parti grubunun vereceği talimat üzerine Bundestag'ın muhasebe servisi her milletvekilinin aylığından bu aidatı mensub olduğu parti grubuna havale etmektedir. Yine bu iç tüzük gereğince, parlamento komisyonlarına üye seçimi parti gruplarının yapacakları tekliflere uyularak yapılmaktadır. (Mad, 68, fıkra 2) Her parti grubu her komisyonda temsil edilmektedir ve komisyon başkanlıklarının sayısı da siyasî partilerin meclisteki kuvvetleri nispetine tekabül etmektedir. (Mad. 12) Yine parlamentonun gündemi, bütün parti grupları temsilcilerinin temsil edildikleri yaşlılar senatosu tarafından tesbit edilmektedir. (Mad. 14)

Parlamentodaki parti gruplarının üyeleri genel olarak aynı zamanda mensup oldukları siyasî partilerin sevki idaresini sağlayan üst parti kademelerinde de yer almaktadırlar. Bu yüzden fiilî ve aktif siyasî liderlik çoğu defa içtüzük yolu ile hukukleşmektedir. Nitekim mes. ilk Bundestag'da CDU (Hıristiyan Demokrat Birliği) içindeki en önemli 185 şahsiyetden 77 si parti grubunun üçte ikisini, onun gibi 169 Sosyalist parti liderlerinden 45 i parlamento üyesi olup, parti grubunun üçte birini, nihayet FDP (Liberal Parti) nin 79 liderinden 38'i kendi parti gruplarının yüzde 72 sini teşkil etmişlerdi. (7)

(5) Geschaeftsordnung des deutschen Bundestag, 6.12.51, (Mad. 10, Fıkra 1)

(6) KLEMENS, Kremer, Der Abgeordnete, München 1953, Sh. 29

(7) Rudolf WILDENMANN, Partei und Fraktion, Meisenheim am Glau, Sh. 154

III — Federal Almanya'nın bellibaşlı siyasî partilerin program ve karakteri

Harpten sonra kurulan yeni Alman siyasî partiler, Nazilerden önceki devirde rastlanan eski kavramların çoğunu benimsemiş durumdadırlar. İdeolojik bölünmeler, iktisadî ve toplumsal konulara olduğu gibi din farklarına da dayanmaktadır. Son onbeş yıl içinde Doğu Almanya'dan kaçıp gelen 17 milyon mülteci de kendine has ciddî problemler yaratmış ve bir ara Almanya'nın siyaset hayatında bağımsız bir siyasî parti olarak etki göstermişlerdir.

1 — Alman Sosyal Demokrat Partisi - S P D (Sozial Demokratische Partei)

Tarihçe En eski Alman siyasî parti S P D dir. Bu parti 1875 yılında biri reformcu, diğeri marksist temayüllü iki grubun birleşmesi sonucunda Wilhelm Liebknecht ve August BEBEL tarafından kurulmuştur. Sosyal Demokrat parti liderlerinin 1870 sa-yaşı ile Alsas - Loren'in ilhakına karşı protesto etmeleri bu partiye bütün Almanya'da faal bir siyasî ilgi gösteren işçiler arasında yüksek bir itibar kazandırmıştır. O devrin şansölyesi Bismarck uzun yıllar boyunca bu partiyi olağanüstü kanunlara tâbi tutmuştur. Parti ancak bu istisnai kanunların 1890 dan sonra kaldırılmasını takiben gerçek gelişimine kavuşmuştur. Birdenbire yıldırım hızı ile gelişen parti böylece birinci dünya harbinin arifesinde gerek üyelerinin sayısı, gerekse aldıkları oy ve parlâmento üyeliği sebebiyle Almanya'nın en büyük siyasî partisi haline gelmiştir. Buna rağmen sahip olduğu üyelikler değerden yoksundu, çünkü imparator ikinci Wilhelm zamanındaki Reichstag gerçek bir kudrete sahip değildi. Üstelik SPD kelimenin tam mânasiyle bir inziva durumunda bulunuyordu. Dışa karşı görünen kudreti ile parlâmentodaki kudretsizliği liderlerin doğmalara sımsıkı bağlı kalmalarına sebep oldu. Ancak iktidar bu parti ile işbirliği yapmak istediği ölçüde parti liderleri doğmalarını terkedip, yumuşadılar. Bu yüzden partinin içinde önemli rol oynamış olan Karl Liebknecht ve Rosa Luxembourg gibi aşırı solcular partiyi daha 1916 da terk etmişlerdi. Böylece SPD Almanya'da 1919 tarihinde oyların yüzde 38 ini toplamak suretiyle bütün siyasî partilerin başında geliyordu.

Weimar cumhuriyeti boyunca SPD nin esas hedefi, devlet bürokrasisini orduyu ve adalet cihazını «cumhuriyetçi» kılmak,

kâh koalisyona katılmak kâh reformlar gerçekleştirmekti. Partinin 1925 de Heidelberg'de ilân edilen nazarî ve marksist eğilimli programı her zaman ikinci plânda kalmıştır. (8) 1928 1933 yılları sırasında iki milyon seçmen kaybeden SPD Nazilerin kontrolü altında 5 Mart 1933 tarihli seçimde atılan oyların 18,3 % teka-bül eden 7,2 milyon seçmenin güvenini kazanmıştı. Bunun üzerine Hitler can kaygısı ile dış memleketlere sığınmış olan SPD liderlerini vatan ihaneti ile suçlandırıp, bu partiyi 23 Temmuz 1933 de fesh ederek, bu partinin meclis üyeliklerini iptal etti.

SPD liderleri Nazi devrini millî sınırların dışında geçirmek zorunda kaldılar. Bu sürgün hayatı partinin ikinci dünya harbinden sonraki tutumu üzerinde etki yaratmakta devam etmiştir. Sosyal Demokrat partinin hayatda kalmış olan bellibaşlı liderleri 6 Ekim 1945 de Hannover yakınında toplandıkları zaman, tartışmaya üç şahsiyetin hâkim olduğu görüldü. Bunlar 1933 Haziran tarihinden itibaren bir temerküz kampından diğerine sürülen Kurt SCHUHMACHER, Londra'ya sığınmış olan Erich OLLENHAUER ve SPD'nin Berlin'deki Sovyet bölgesindeki teşkilâtı yöneten Otto GROTEWOHL'dan ibaretti. Son yıllara kadar Doğu Almanya'da Alman Demokrat cumhuriyetinin (DDR) devlet başkanı olan Grotewohl o zamanlar SPD'nin Komünist partisi ile birleşmesini teklif etti. Schuhmacher ve Ollenhauer parti kongresini bir yıl tehir etmeğe muvaffak oldular. 22 Nisan 1946'da Doğu Almanya'da Sosyalist Birlik Partisi (SED) baskı yolları ile kuruldu. Aynı yılın 10 Mayıs tarihinde Batı Almanya'da toplanan SPD'nin kongresi başkanlığa SCHUHMACHER'i, ikinci başkanlığa ise Erich Ollenhauer'ı seçti. SPD böylece ikiye bölünerek sosyalist hüviyetini bundan sonra ancak batı Almanya'da devam ettirebildi. Fakat bu parçalanma partinin sadece hareket serbestisini sınırlandırmakla kalmadı, aynı zamanda seçmen ve taraftar sayısını da hissedilir şekilde zayıflattı. 1933 yılına kadar Alman sosyalizmin fetedilmez kalesi sayılan Prusya, bugün Polonya'nın yönetimi altındadır. Bugün de SPD'yi Willy Brand'ın şahsında çok kuvvetle destekleyen merkezlerden biri ise bütün tehdid ve kuşatmalara rağmen siyasî kanaatlerini değiştirmeyen Batı Berlin'dir.

(8) SPD nin 1925 de yayınlanmış olduğu Heidelberg Manifestosunda istihsal vasıtalarının kollektif idareye geçirilmesi talep edilmekte, partinin sınıf farklarının kaldırılması için savaştığı ve milletlerarası dayanışma hareketine katılmakta olduğu belirtilmişti. Bak. **MommSEN, Wilhelm, Deutsche Parteiprogramme** Eine Auswahl vom Vormärz bis zur Gegenwart, München 1952, Isar Verlag, Sh. 118 121

a) Teşkilât

SPD hâlen Almanya'da en yüksek sayıda kayıtlı üyeye sahip siyasî partidir. Bununla beraber 1945 1955 arasında hem üye, hemde mahallî teşkilât bakımından biz azalma görülmektedir

Yıl	Mahallî teşkilât	Üye sayısı
1946	8.132	711.448
1955	7.096	585.158

Diğer partilerin çok daha az kayıtlı üyeleri vardı. Bundan başka en fazla bürokratik bir teşkilâtlanma tarzına sahip olan yine SPD'dir. SPD son derece merkeziyetçi bir esasa göre teşkilâtlandırılmış bulunmaktadır. En yüksek parti organı sayılan parti kongresi iki yılda bir toplanır. Ara yerde bütün kararları alan mercii, parti başkanlığıdır. Bu başkanlık divanı yirmi ücretsiz ve yedi maaşlı üyeden müteşekkildir. Parlâmentoda bulunan SPD temsilcileri gayet sıkı bir parti disiplinine tâbidirler.

b) Malî Kaynakları

SPD'nin gelir kaynağını üyelerin aylık kazancına göre ayarlanan bağışlar teşkil etmektedir. En düşük aylık bağış 300 DM maaştan alınan 1.20 DM dir. 1953 yılında SPD'nin anayasa uyarınca âlenî olarak yayınladığı bilânçosuna göre bağış ve üye aidatından toplanan geliri, 2.915.822 DM olup, bunun tümü çeşitli propaganda giderlere harcanmıştır. 1957 yılındaki gelir 6.427.000 DM ve seçim giderleri için sarfedilen paralar 6.654.000 DM olarak gösterilmişti. (9)

c — Kadın kolu

SPD genel propagandadan gayri bilhassa kadın alanında özel bir rol oynamaya çalışmaktadır. Kadınlara siyasî hakların tanınması hedefi daha 1891 de partinin programında yer alıyordu. 1918 ihtilâlini takiben bu gaye gerçekleşince, parti, kadınları en geniş ölçüde siyasî hayata katılmağa teşvik etmiştir. 1930 parti üyelerin yüzde 28,2 si kadındı. İkinci Dünya harbinden sonra bu nispet yüzde 19,5 düştü. SPD'nin merkezi anlamda bir kadın kolu teşkilâtı yoktur. Esas hedefi mahallî parti teşkilâtının çerçevesinde faaliyet gösteren kadın kollarının sayısını arttırmaktır. 1955

(9) KİTZINGER, Uwe, Op. cit. Sh. 205

yılıının sonunda 142 kadın kolları faaliyet gösteriyordu. Bu kadın kolları faaliyetlerini sadece siyasî alana hasretmiyorlar, aynı zamanda partili olmayan ilgililer için birer dinlenme ve kültür mih-rakı görevini ifâ ediyorlardı. SPD nin «kadınlarla ilgili faaliyeti» partide faaliyet gösteren oniki komiteden biri sayılan kadın me-seleleri komitesi tarafından yönetilmektedir. 1955 yılıının sonun-da bu komite beş erkek ve 17 kadın üyeden müteşekkildi. Komî-te, kadınlarla ilgili bütün hukukî, sosyal ve politik gelişmeleri ya-kından izlemekle görevlidir.

Bununla beraber kadın seçmenlerini elde etme hususunda sarfedilen gayretlere rağmen, Alman kadın seçmenlerin çoğu da-ha çok geleneksel ve dinî mülâhazalarla oy kullanmaktadırlar. Alman Federal cumhuriyetinin seçmenlerinin yüzde 54 ü kadın olduğu halde, SPD, kadın oyların ancak takriben yüzde 40 ını elde edebilmiştir. Muhafazakâr sayılan CDU (Hristiyan Demok-rat Partisi) kadın oyların yüzde 58 sağlamaktadır.

d — Gençlik teşkilâtı

SPD gençlik teşkilâtı yolu ile de yeni yetişen kuşakları ken-dine doğru çekmeğe çalışmaktadır. Hernekadar «Falke» (Atmaca) tâbir edilen gençler nazari olarak bağımsız sayılıyorlarsa da genç-lik kolları tüzüğünün ikinci maddesi gençlere sosyalizmin fikrî dayanaklarının anlatılması gerektiğini ve sosyalist faaliyetlere alıştırılması lüzumuna işaret etmektedir. «Genç sosyalistler» par-ti çerçevesinde otuz yaşından küçük kimseleri kapsayan ve bir yetiştirme ve kültürel faaliyetler ortaklaşmasıdır. «Falke» yani Atmacaların sayısı fazla kabarık değildir, tahminler 30.000.—100.000 üye arasında değişmektedir, fakat liderleri çoğu defa par-tinin en kudretli ve dinamik şahsiyetleri arasında yer almaktadır.

e — İdeolojisi

SPD nin benimsediği ideoloji, geniş ölçüde partinin seçim şansına bağlıdır. Partiyi destekleyen taraftarların büyük çoğun-luğu protestan mezhebine mensuptur. SPD teriminin fransız di-lindeki anlamına göre parti lâik olmamakla beraber prensip ola-rak kilisenin siyasî meselelerde müdahalesini redd etmekte ve dinî esasa göre kurulacak okullara karşı şiddetle cephe almakta-dır. Bu sebeble katolik piskopos ve rahiplerin çoğu, katolik ce-maate «SPD'ye oy vermenin veya partiye kaydolmalarını aslâ tav-siye» etmemektedirler. Böyle olmakla beraber sola mütemayil

birçok katolikler CDU'ya muhalefet kasdile SPD lehine oy kullanmaktadırlar. Parti bünyesinin içinde İngiltere'deki İşçi partisinin benimsemiş olduğu deizmin aksine olarak belli bir dinî yönün benimseme hususunda belirtmiş bir görüş yoktur. Böyle olmakla beraber 1954 de Berlin'de toplanan parti kurultayının bu konu ile ilgili olarak vermiş olduğu karar ilgiye değer. Buna göre «Sosyalist fikirler birer ersatz ikamê dini sayılmazlar. Sosyalist bir hareket dinî bir cemaatin görevini ifâ edemez. Avrupa'da hıristiyanlık, hümanizm ve klasik felsefe, sosyalist fikir hazinesinin eş değerdeki manevî ve ahlâkî kökleridir!»

Bu metin, seçmenleri elde etme gayesile beslenen endişe ile samimî bir hoşgörölüğün ifadesidir. SPD, bir yandan bilhassa Ruhr bölgesindeki Katolik işçi kütlelerini, öte yandan mes. liberal partinin kalesi sayılan Württemberg'deki liberal anti-klerikal burjuvaları kendine doğru çekmeğe çalışmaktadır.

Komünist partisi Almanya'da daha anayasa mahkemesi tarafından kapatılmazdan önce de bütün nüfuzunu kaybetmişti. Bu bakımdan SPD'ye soldan yeni iltihakların gelmesi esasen bekleniliyordu. SPD'nin yine eskisi gibi Almanya'nın en kuvvetli siyasî partisi haline gelmesi için biraz sağa doğru kayması, yani orta sınıfı fethetmesi gerekli idi. Başka bir deyimle, bir «sınıf partisi» yerine «halkın partisi» haline gelmesi lâzımdı. SPD' nin son zamanlarda programında yapmış olduğu değişiklikler hep bu zorunlu gelişmenin sonuçlarıdır. Bugün SPD istihsal vasıtalarının kollektifleştirilmesinden, endüstrilerin millileştirilmesinden bahsetmediği gibi, ihtilâl, marksizm ve sınıf mücadelesinden de dem vurmamaktadır. Aksine programının başlıca hedefleri sosyal hasılanın dağıtımında adalet ve toplumsal kalkınmada plânlamadır.

SPD nin programında giriştiği yenileme gayretleri 28 Nisan 1961 tarihinde yaptığı son olağanüstü kongrede büsbütün açık bir karakter kazanmıştır. (10) Bu kongrede partisi iktidara geldiği takdirde, nasıl bir program yürütüleceği Batı Berlin belediye başkanı Willy Brandt tarafından şu esaslar etrafında izah edilmişti :

- 1 — Devlet vatandaşın sağlık durumu ile yakından ilgilenmelidir. Yıllık asgarî üç haftalık ücretli tatil kanunu yürürlüğe girmelidir.

(10) Das Regierungsprogramm der SPD, Ausserordentlicher Kongress der SPD, Bonn 28/4/1961 Bonn, Sh. 22 - 27

- 2 — Serbest zamanın gerçek anlamda değerlendirilmesi için spor ve dinlenme yerleri inşa edilmelidir.
- 3 — Sosyal hastalık sigortası devletin sağlığı karuma alanına girmelidir.
- 4 — Emeklilik sistemi düzeltilmelidir.
- 5 — Sağlam bir aile politikası gereğince genç aile yuvalarının kurulmasına kredi ve öğrenim kolaylıkları yolu ile dev tarafından yardım edilmelidir.
- 6 — Her aile bir mesken sahibi olmalıdır.
- 7 — «Temiz hava», «temiz su» ve az gürültü kâğıt üzerinde kalmamalıdır.

SPD bugün bilhassa Carlo Schmidt, Prof. Leo Brand ve Fritz Erler gibi sözcüler vasıtasile «Robotların ihtilâli» ni önleme gayesini gütmektedir. Batı Almanya'da hızlanan endüstrileşme yüzünden ikinci bir endüstri ihtilâli olan «automation» yaygın bir karakter kazanmıştır. SPD'nin bugün ele almak istediği başlıca konular, teknisyenin yetiştirilmesi, işçinin serbest zamanının değerlendirilmesi, ihtisasa dayanan teknik bilgilerle teçhiz edilen gençlerin vatandaşlıkla ilgili ödevlerini ve kültürel bütündeki mevkiilerini bağdaştırılmasıdır. Bu sebebledir ki, ham maddele-ri işleten ana endüstrilerin millileştirilmesi konusu artık hemen hiç ele alınmamaktadır.

Bu esaslardan açıkça görülüyor ki, bugün Alman Sosyalist partisi cezrî ve zorlayıcı tedbirler yerine âdil bir refah devleti gerçekleştirmek, ekonomiyi nüfuzlu menfaat ve baskı grupların tesir alanından uzaklaştırmak gayesile piyasada özel teşebbüsü dahil küçük ve büyük işletmelerinin eşit rekabet şartlarında faaliyet göstermeleri amacını gütmektedir.

Böyle olduğu halde SPD'yi hâla «kızıl» ve «Hayır» diyenlerin partisi sayanların sayısı hayli kabarıktır. SPD'nin kitleleri cezbe etmek husustaki noksanlıkları hakikat halde program ile benimsediği ideolojiden çok, teşkilâtı ile liderlik mevkiinde olan şahsiyetlerinde saklıdır.

f — Liderlik

Fazla yaşlı olmamakla beraber silik bir şahsiyete sahip olan ve parti başkanlığını sadece parti bürokrasisinin saflarında geçirmiş uzun yıllara borçlu olan Erich Ollenhauer, 1953 de ve 1957

seçimlerinde partisine fazla oy sağlıyamamıştır. Buna karşılık 1961 seçimlerinde SPD'nin belibaşlı liderleri haline gelen Berlin belediye başkanı Willy Brandt, sempatik ve fotojenik görünüşü ve Berlin şehrinin hürriyeti uğruna sarfettiğı cesurane gayretleri sebebiyle kütleler nezdinde daha yakın bir ilgi uyandıрмаğa muvaffak olmuştur.

Bugün SPD liderliğini ellerinde bulunduran üçlü kadro, tâbiri caizse «sosyalist troika», çelişikli karakterde üç ayrı, ayrı şahsiyeti sevki idare alanında birleştirmektedir. Bunlardan Carlo Schmidt, siyasî ilimler ve âmme hukuku profesörü olup aynı zamanda Baudelair ve Calderon'un tercümeleri ile ün kazanmış bir bilgidir. Parlak bir hatip sayılan Schmid çevresinde zekâsı ve inceliğı ile temayüz etmektedir. Prof. Carlo Schmid ancak 1946 da partiye intisap etmiştir. Kendisi Alman parlamentosu yani Bundestag'ın başkan vekili ve dışişleri komisyonunun başkanıdır.

1913 doğumlu Fritz Erler, Carlo Schmid'e nispetle çok daha mütevazı bir çevreden gelmektedir. Gençliğinde sosyalist partisine katıldığı cihetle, Nazi'lerin devrinde yıllarca hapisane köşelerinde sürünmüştür. Siyasî, diplomatik ve askerî çevrelerde milletlerarası ve askerî meseleler hakkında etraflı bilgisi ile uzman sayılmaktadır. Erler NATO politikasına muhalefet etmesine rağmen, siyasî hasımlarının saygısını kazanmasını bilmiştir.

SPD'nin liderlik kadrosunu işgal eden üçüncü üye Herbert Wehner' en fazla tartışılan şahsiyettir. Hasımları onu eskiden Komünist partisine intisab etmiş olmakla ve Moskova'da geçirdiğı sürgün yılları sebebiyle bir Rus ajanı olmakla itham ediyorlar.

SPD üçlüsünün en göze çarpan özelliğı ideolojik mutabakasızlıklarıdır. Wehner solcu markist hümanizmayı, Erler ise yeni kurulacak olan bir demokrasi çeşnisini temsil etmektedir. Bütün gayretleri partiyi daha az doktriner bir hale getirmektir. Başka bir deyimle, SPD'yi bünyesinin kireçlemesini önlemek istiyorlar. Bir diğerkayeleri ise SPD meclisteki parti grubunu, parti merkezinin otoritesinden kurtarmaktır. Bu gayretlerinde kısmen muvaffak olmuş ve her iki teşkilât nisbî bir serbestliğe kavuşmuş bulunmaktadır.

Üçlü reformcuların gayretleri üç seviyede cereyan etmektedir : siyasî liderlik alanında Willy Brand'ı sahneye çıkarmak su-

retiler önemli bir başarı sağlamış sayılıyorlar. Alt kademede her şeyden önce genç elemanların tedarikine önem veriyorlar. Mesele orta kademedeki parti kadrolarında başgösteren kireçlemeği gidermektir.

2 — C D U — Hristiyan Demokrat Birliği (Christlich - Demokratische Union)

a) **Tarihçe.** 1961 seçimler sonunda da en kuvvetli siyasî parti olarak beliren Hristiyan Demokrat parti (Christlich Demokratische Union CDU) aslında Nazi rejimine karşı mukavemet göstermek suçundan ötürü Berlin'in ünlü Moabit cezaevine sevk edilmiş bulunan birkaç siyasî mahkûmun teşebbüs kabiliyeti sayesinde ortaya çıkmıştır. Bu çekirdeğin nüvesini hristiyan işçi teşkilâta mensup birkaç sendikacı ile Weimar döneminin kudretli «Zentrum» partisine mensub protestanlar teşkil etmiştir. Bu şahısların hepsinin birleştiği tek gaye, Almanya'nın ekonomik ve sosyal yapısını yeniden kurmak ve onu milliyetçiliğin zehirinden kurtarmaktır. İlk defa 1945 de Köln'de kaleme alınan parti umdeleri seçim mülâhazaları ile biraz sulandırıldı. Almanlar harpten sonra 1946 da ilk defa birden fazla partiyi tercih imkânına kavuştukları zaman, CDU sağ kanadı temsil ediyordu. Liberal partiler o sırada henüz yeter derecede teşkilâtlanmamıştı ve onların laiklik anlayışı «hristiyan yönde oy kullanmak isteyen seçmenlere hitap etmiyordu. Sosyal demokratlarla komünistlere oy vermek istemeyen seçmenler böylece zorunlu olarak CDU yu tercih veya oy sandığı başına gitmemek şıkları arasında bırakılmışlardı. Hiç şüphe yok ki bu partiyi deskleyenler arasında CDU sosyal fikirlerine inanan kimselerin bulunduğu gibi bir miktar muhafazakârlarla Hitler'in ideolojisinden kendisini sıyramamış olan eski Naziler de bulunuyordu. Böylece CDU nun süratli gelişimi kısmen seçmenlerin gerçek dileklerine tekabül etmeyen siyasî partilerin yokluğu ile izah edilebilir. Böyle bir durumun sürekli olamayacağı âşikârdır. Seçmenlerin daha uygun buldukları bir partiyi bulur, bulmaz, oraya kaymamalarını önlemek ancak parti programının değişmesiyle mümkün olacaktır. CDU esas programını tesbit edinceye kadar bir hayli tereddüd etmiş ve kesin yönünü ideolojik mülâhazalar saiki yerine koalisyon yapabilme endişeleri ile sonuçlandırmıştır. Bu bakımdan SPD nin aksine pragmatik bir parti sayılır.

CDU nun 9 Şubat 1947 de Ahlen'de kabul etmiş olduğu ilk

ekonomik ve sosyal program Nordrhein - Westfalen eyaletinin başbakanı Karl Arnold ve onun etrafında bulunan sendikacılarla sola mütemayil katolikler tarafından hazırlanmıştı. Bu program ekonomik ve siyasî hürriyeti eşit bir seviyede mütalea etmekte, kapitalist sistemi yermekte ve her çeşit tekellere karşı husumet ilân etmektedir. Aynı program devletçi bir sosyalizmi de beğenmeyip, parlamentonun kontrolü altında bulunan bir çeşit iktisadî şuura yolu ile Alman ekonomisinin sevki idare ve olanlamasını murakabe edilmesini teklif ediyordu.

Buna karşılık aynı partinin 19 Temmuz 1949 da kabul etmiş olduğu Düsseldorf programı istihsal, çalışma gücü ve iç veya dış ticaret alanında her nevi plânlamayı takbih ediyordu. Ekonomi sadece vergi politikası ve ithalat kontrolü yolu ile yöneltilecekti. Bu plânı teklif eden ve kabul ettiren Prof. Erhard'ın zaferi ile partinin içinde bulunan sosyalist kanad bertaraf edilmiş oldu. Bu karara âmil olan başlıca şaik, alınması gereken siyasî bir karardı. Aynı yılın Ağustos ayında yapılması tasarlanan seçimler sonucunda CDU hangi parti ile koalisyon yapacaktı? Sosyal Demokratlarla mı yoksa sağ kanadla mı?

Sosyal Demokratlarla yapılacak büyük koalisyon 270 üyelik sağlamış olacaktı. Buna karşılık küçük koalisyon Liberallerle yetinmeyip, Bavyera veya Alman partisini de dahil etmek zorunluğunda kalacaktı. Şansölye Adenauer ve parti arkadaşları küçük koalisyon lehine karar kıldılar.

Bu karara herşeyden önce ekonomik mülâhazalar tesir etmiştir. CDU nun benimsemiş olduğu program, esas itibarile Liberallerin savundukları seçim programının eşi sayılabilir. Buna karşılık sözü geçen ekonomik görüş, Sosyal Demokratlar tarafından şiddetle verilmişti. Buna ayrıca Adenauer ile ozaman henüz hayatda olan Sosyal Demokrat liderli Dr. Schuhmacher arasındaki şiddetli fikir ayrılığını da katmak gerekir. Görülüyor ki aslında çeşitli sosyal kuvvetlerin sentezinden meydana gelmiş olan CDU'nun hüviyeti daha çok gerçekçi siyasî mülâhazalarla şekillenmişti.

b — Programı

CDU hıristiyanlık ilkelerine dayanır, iş adamları olduğu kadar köylülerin ve dinî bağlantıları olan sanayi işçilerinin de hoşuna gitmeğe çalışır. Parti, çalışanların maddî durumlarını dü-

zeltme bakımından bütün hıristiyanlara düşen ödevler üzerinde durur. Aslında açıkça serbest teşebbüs ve mülkiyet lehine cephe almış durumdadır. Bununla beraber programın esas umdeleri sağa kayan bir karakterden çok sentezci bir görüşün ifâdesini taşımaktadır. Nitekim CDU partisinin genel sekreterliği tarafından 2 Ocak 1950 tarihinde belirtilen iktisat siyaseti esasları şunlardan ibarettir :

- 1 — Serbest rekabet kanun teminatı altına alınmalıdır. Her nevi tekeller kanunen kurulmuş, bağımsız piyasa iktisadî kudretinin müessesesevî kontrolüne tâbi kılınmalıdır.
- 2 — İktisadî hayatda gerçek sorumluluğu sağlayacak kanunî tedbirler alınmalıdır.
- 3 — Piyasaya uygun, haklı fiyatların teşekkülüne, gerek devlet, gerek özel teşebbüs tarafından gelecek keyfî müdahaleler veya diktalar hâkim olamaz. Bununla beraber para, kredi ve vergi politikası yolu ile organik bir fiyat teşekkülüne müessir tedbirlerin alınmasına taraftarız.
- 4 — Alman mallarının dünya piyasasında serbest rekabetle tutmasını mümkün kılacak fiyat indirimleri yapılmalıdır. Bununla aynı zamanda millî gelirin yükselmesi de sağlanacaktır.
- 5 — Ücret ve çalışma şartlarının tesbiti toplu sözleşmelere bırakılmalıdır.
- 6 — Sosyal piyasa iktisadı, serbestçe meslek seçmeği, ikâmet yerini tâyin etmeği, dilediği iş dalında çalışmağı ve seyahat hürriyetini kapsamaktadır. Bununla beraber el sanatlarında kabiliyeti belirten bir usta denemesi ve imtihanı yapılmalıdır.
- 7 — Sosyal piyasa iktisadı, özel mülkiyeti tasvib etmekle kalmıyarak, onun gelişimini de tervîç eder. İktisadî gelirlerin sosyal kanun yapımı yolundan dağılması halkın servet sahibi olmayan kütlesini mülk sahibi etme hedefine yönelmelidir. Özel mülkiyetin en geniş sayıda vatandaşlar arasında dağılmasına taraftar olduğumuz gibi iktisaden maksada uygun, işletme tekniği bakımından mümkün ve siyasî bakımdan zarurî olan hallerde, endüstri alanında kollektif mülkiyet şekillerinin kullanılmasına imkân tanımaktayız.

- 8 — Tasarruf sermayesinin teşekkülüne teşvik kararındayız.
- 9 — Geniş bir vergi reformunun yapılmasına taraftarız.
- 10 — İktisadî buhranların ve kütle halindeki işsizliğin önlenmesine karşı tesirli tedbirler alınmalıdır. Bunların başında yapıcı bir kredi ve para politikası ile genel bütçeden yapılacak yatırımlar ön plânda mütalea edilmek gerekir.

Bu arada ziraî istihsalin en yüksek dereceye çıkartılması esas dilek ve dâvamızdır. Sosyal politikada sosyal adalet esası üzerine hristiyanlık şuuru ile yeni bir düzenin kurulması esas gayemizdir. Bu arada topluma karşı sorumluluğu esas tutan hürriyet ve gerçek insan haysiyeti düzenleyici ana prensiplerdir. Aile, devlet ve cemiyeti idame ettiren en esaslı temeldir. CDU programının diğer hükümetleri arasında en önemli yer alan bir nokta da mesken politikasının lüzum ve zarureti bildiren hükümlerdir. Parti gerekli meskenlerin yapılmasını en âcil sosyal ve siyasî bir vazife olarak benimsemektir. (11)

c — Teşkilât

CDU geniş ölçüde ademi merkeziyetçilik esasına göre teşkilâtlanmış bir siyasî partidir. Okadar ki parti merkezi bir teşkilâta kavuşmak için millî çapta bir seçimi kazanmak zorunda kaldı. Eyalet çapındaki teşkilât, federal ölçüdeki teşkilâtından çok önce doğmuştu.

CDU, Berlin ve Saar bölgesi dahil 16 eyalet parti teşkilâtından müteşekkildir. Bunlara ilâveten Sovyet bölgesindeki CDU ile Doğu bölgelerini temsil eden Oder Neisse CDU kolları gibi iki sembolik birim daha eklenmektedir.

CDU'nun 4.000 (dört binden) fazla mahallî teşkilâtı (Ortsbezirk) vardır, bunlar bölge ve üyelerin mensup oldukları sosyal sınıflara göre ayrı ayrı şekilde teşkilâtlanmış bulunmaktadır. Bunların büyük bir kısmı Essen ve Köln'de olduğu gibi beş bini aşan üyeleri olduğu gibi, bir kısım sadece bir iskelet halinde durmaktadır. Bunu şöyle açıklamak mümkündür: CDU şartlar ve yere göre, kâh bir yığın partisi, kâh «kibar çevrenin» partisi olarak ortaya çıkmaktadır.

(11) MOMSEN, Wilhelm, op. cit. Sh. 150-153

CDU da SPD'ye benzer şekilde üye sayısı alanında süratli bir artış kaydetmiştir. 1947 yılının ortasında çeşitli eyalet birimlerinde 650.000 üye mevcuttu. Bu arada en yüksek nispet İngiliz bölgesinde (yüz seçmenden 8) en düşük olanı ise Fransız bölgesinde müşahade ediliyordu. Para reformu ile birlikte üye sayısında önemli bir düşme oldu. 1954 de partinin üye miktarı yüzde 40 nispetinde bir düşme ile 215.000 inmiştir. 1956 da bu sayı yeniden 245.000 yükselmiş bulunuyordu.

CDU nun üye sayısını SPD ile kıyasladığımız vakit, oldukça ilginç sonuçlar elde ediyoruz. CDU da seçmenden iki bu partiye üyedir, buna karşılık SPD bu nispet yüzde yedidir. Dağılım bakımından ise göze çarpan nokta, CDU nun en fazla sayısına (yüzde 45) ağır endüstrinin temerküz ettiği Nordrhein Westfalen'de bulunmaktadır (cc)

d — Dini inanç ve parti üyeliği

CDU üyelerinin ve partiyi destekleyenlerin çoğu katolik olmakla beraber Protestanları da kendine çekmek için ciddi gayretler sarfetmektedir. Gerçekten partinin tanınmış liderlerinden bazıları protestandır. Ekonomi bakanı Prof. Dr. Ludwig Erhard bir protestandır. Ayrıca Bundestag'daki parti üyelerinin üçte birinden fazlası da Protestan mezhebindedir. 1953 seçimlerinde yapılmış olan ilmî tahliller partiye verilmiş olan beş oydan üçünün katolikler, ikisinin ise Protestandan geldiğini ortaya koymuştur. Parti üyeleri arasında üç katolikle bir protestan düşmektedir; siyasî liderlik kademesinde ise gerçek bir eşitlik hüküm sürmektedir. Genel olarak denilebilir ki CDU Federal Almanya seçmenleri arasında yer alan Katoliklerin büyük çoğunluğu ve Protestanların bir kısmı tarafından desteklenmektedir. CDU nun Protestan seçmenleri daha çok orta ve üst sınıfa mensupturlar. Bir eyalette katolik seçmenlerin azlığı nispetinde CDU nun oyları artmaktadır. Örneği Schleswig Holstein. Buradaki halkın yüzde 88 Protestandır ve CDU'ya «hristiyan» bir parti olduğu için oy vermektedirler. Buna karşılık Hessen gibi nüfusunun yüzde 64 Protestan olan bir eyalette, CDU daha çok katolik bir parti hüviyetini taşıdığı cihetle, oyların ancak üçte birini alabilmektedir.

CDU nun sosyal yapısını tespit etmek daha güçtür. CDU halka hitab eden bir parti olmak iddiasında bulunmakla beraber, yeteri kadar işçi tarafından temsil edilmemektedir. Nitekim mes. nüfusunun yüzde 57 işçi olan Rheinland'da CDU, üyelerin ancak

yüzde 17 si işçi çevresinden gelmedir. Bütün bunlara rağmen CDU nun çeşitli sosyal menfaatleri dengeli bir şekilde temsil ettiği söylenebilir. Bu bakımdan daha çok Amerikan siyasî partilerin kuruluşunu andırmaktadır.

e — Liderlik

Partinin en yüksek organı parti kurultayıdır. 1956 Mayısında yapılan bir değişiklik delege sayılarını yeniden ayarlamıştır. O vakte kadar her eyalet seçimlerde elde ettikleri oylar nispetinde kongreye delege gönderiyorlardı. 1956 da Stuttgart'da yapılan kongre yüzbin seçmen başına bir ve bin üye başına bir delegenin gönderilmesini karar altına aldı. Bu tedbir eyalet teşkilâtların üye ve teşkilâtlarını genişletme gayesini gütmüştü. Partinin kongreleri şimdiye kadar fazla gürültü ve gösterişten uzak olarak cereyan etmişlerdir.

cc) CDU nun da SPD ye benzer şekilde bir gençlik teşkilâtı vardır. Aşağı yukarı 60.000 üyesi bulunan «Junge Union» yani gençler birliğinin gayesi, yaşı 35 den aşağı olan parti üyelerini müstakbel liderlik görevlerine yetiştirmektir. CDU nun gençlik kolunun bilhassa genel seçimlerde çok tesirli bir rol oynadığı bütün müşahitler tarafından teslim edilen bir gerçektir.

Partinin sevki idaresi 27 üyelik bir meclis tarafından yapılmaktadır. Bunlar arasında seçilen yedi kişilik bir kurul, icra işleri ile görevlendirilmektedir. Yüksek parti kademesinin yetkileri, SPD ye nispetle çok daha zayıftır, çünkü CDU başlıca özelliği federalist hüviyetidir. Nitekim CDU Bavyera'da CSU (Christlich Sozialistische Union - Hristiyan Sosyalist Birlik) adı altında âdetâ ikinci ve bağımsız bir parti hüviyeti ile belirmektedir. Bavyera'ya olan Fransız Joseph Strauss'a millî savunma bakanlığı mevkiini kazandırmış, ayrıca CDU nun yarınki siyasî liderliği şansını da arttırmıştır.

CDU nun en büyük kuvvet ve zaaf kaynağı başbakan Adenauer'in son derece kuvvetli şahsiyeti ve her türlü tartışma dışında kalan parti otoritesidir. Şansölye Dr. Adenauer 1876 yılında Köln civarında doğmuştur. 1917-1933 yılları arasında Köln şehrinin belediye başkanlığını yapmıştır. Bu uzun hizmet yılları boyunca Köln'ün imar ve ekonomik gelişimini geniş ölçüde teşvik etmiş, 1919 da Köln üniversitesinin kurulmasını ve Köln sergilerinin devamlı aralıklarla yapılmasını sağlamıştır. Dr. Adenauer 1933 yılı

na kadar CDU'nun selefi sayılan «Zentrum» partisinde önemli bir mevkii işgal etmiştir. Nazi'lerle fikri bağdaşamayan Dr. Adenauer bütün Nazi yılları boyunca bir nevi şahsî inzivada yaşamıştır. 1945 de bir ara tekrar Köln şehrinin belediye başkanlığına getirilen Adenauer aynı yıl CDU yani Hristiyan Demokrat partinin kurucuları aras. da yer almış ve 1946 dan bu yana bu partinin genel başkanlığı vazifesini deruhde etmiştir. Bonn anayasasının hazırlanışı sırasında da çok önemli bir siyasî rol oynayan Dr. Adenauer, 1949 da küçük koalisyonu kurmak suretile hükûmet başkanlığını üzerine aldığı tarihten bu yana Almanya'yı içde ekonomik bağımsızlık ve refaha, dışta ise bütünlenmiş bir Avrupa fikrine doğru götürmüştür. Bir ara bizzat dış politikayı elinde bulundurup aynı zamanda dışişleri bakanlığı yapan Adenauer, her şeyden önce Alman Fransız yaklaşmasını Schumann plânı yardımı ile, Avrupa birliğinin perçinlenmesini Almanya'nın Avrupa konseyine iltihakı yolu ve batı âleminin savunmasını Almanya'nın Nato'ya katılması ile gerçekleştirmiştir.

Dr. Adenauer'in hayli ilerlemiş yaşı sebebiyle, bu partinin müstakbel liderler kadrosunun gözden geçirilmesinde fayda vardır. İlk akla gelen şahsiyetler Strauss'tan başka, Alman ekonomik kalkınmasında başarılı bir rol oynamış olan Prof. Dr. Ludwig Erhard, Bundestag'ın başkanı Dr. Eugen Gerstenmaier, CDU nun parti grub başkanı Heinrich Krone ile daha genç sayılan eski içişleri ve yeni dışişleri bakanı Gerhard Schröder, henüz 46 yaşında olan Schleswig Holstein eyaleti başbakanı Kai Uwe von Hassel'dir ve parti genel sekreteri olan Dufhues'dir.

f — Malî kaynaklar

CDU nun malî kaynaklarının kontrolü ve masraflarının murakabesi SPD olduğu gibi kolaylıkla yapılamamaktadır. Bunun başlıca sebebi CDU'nun SPD ve BHE den farklı olarak gelirini münhasıran kayıtlı üyelere elde etmemesidir. Esasen ancak 250.000 kayıtlı üyeye sahip olan bu parti çok yüksek masraflara varan seçim propagandasını sadece üyelerin bağışları ile karşılamıyacağı aşikârdır. Bu itibarla CDU açıkça bir bilânço yayınlamamakla beraber gelirinin büyük kısmını endüstri ve ticaret çevrelerinden sağlamaktadır. Bu yoldan verilen bağışların 1958 tarihine kadar gelir vergisinden muaf tutulması ayrıca CDU nun lehine işleyen bir faktör olmuştur.

CDU ya verilen bağışlar iki yoldan elde edilmiştir. 1958 yılı-

linda Alman anayasa mahkemesi tarafından siyasî partileri eşit olmayan bir rekabet karşısında bırakıyor gerekçesile iptal edilen malî mevzuata göre ticarî firmalar yıllık umumî gelirin % 5 ini aşmamak şartile herhangi bir siyasî partiye doğrudan doğruya yaptıkları bağışları masraf olarak kaydedebiliyorlardı. Nitekim 1957 seçim kampanyasında CDU bu imkândan faydalanmıştı. Adı geçen hükümler 1958 de anayasa mahkemesi tarafından iptal edildikten sonra ise yine özel kaynaklardan bağış toplama imkânı bulunmuştur. Buna göre ticarî işletmeler Destekleyici şirketler (Förderergesellschaften) veya Vatandaşlık dernekleri (Staatsbürgerliche Vereinigungen) yolu ile vergiden muaf bağışlarda bulunma imkânlarına sahiptirler. Bu yoldan kurulan dernekler ise halen bir federasyona bağlı olarak işletmekte ve CDU'yu vasıtalı bir yoldan malî bakımdan desteklemektedirler. Gerek bu durum, gerekse CDU nun anayasadaki sarahata rağmen bugüne kadar gelirleri hakkında resmî bir bilânço yayınlamaması, ana muhalefet partisi olan SPD tarafından her vesile ile şiddetle tenkit edilmektedir. Ancak anayasada hazırlanması gereken kanun olarak sayılan «siyasî partiler» hâla parlamento çalışmaları arasına girmediği cihetle, Alman anayasa mahkemesi bu alandaki murakabe görevini ifâ edememektedir.

III — Diğer partiler

a — Hür Demokrat parti (Freie Demokratische Partei FDP)

Batı Almanya'da son yıllarda tam bir gelişmeye yüz tutmuş olan iki partili sistem, 1961 seçimlerinde üçüncü bir partinin kuvvet kazanması ile yeni bir değişime uğramıştır. Bu üçüncü parti aslında Batı Almanya'da siyasî faaliyetlerin başlangıç tarihi sayılan 1948 yılında kurulmuştu, fakat siyasî alanda gerçek ağırlığını ancak son yılda kazanmış sayılır.

Alman Liberal parti FDP Kasım 1948 tarihinde üç işgal bölgesinde kurulmuş ve ilk kongresini Haziran 1949 da akdetmişti. Partinin kurucularının başında iki devre süre ile cumhurbaşkanlığını yapmış olan Prof. Dr. Theodor Heuss ve Reinhold Maier gelmektedir.

FDP aslında 1848 olaylarının siyasî geleneklerini benimsemiş liberal cumhuriyetçileri bağrına toplamış olması dolayisile burjuvua sağcı unsurların partisi sayılmaktadır. Bu partinin ana hedefi ekonomik alanda bütünleyici bir liberalizmi uygulamaktır.

FDP öğretim politikası alanında «marksist ve biyolojik maddeciliğe» karşı savaşmakta; ayrıca da «büyük şehirlerin gençliğine hristiyan inanç ve değerler sistemi ile batı kültür hazineleri» hakkında yeterli ölçüde bilgi vermeyen laik okullara karşı da cephe almaktadır. Buna rağmen FDP, klerikalizmi (yani ruhban hâkimiyesini) de desteklememektedir. Bu yüzden dar anlamda dinî meşreplere dayanan bir eğitim politikasına karşıdır. FDP nin tavsiye etmiş olduğu yol, «hristiyan batı inanç ve kültür hazinesini» esas tutan «hristiyan cemaat okulların» meydana getirilmesidir. Bu yolda yalnız protestan veya katolik okullar yerine hristiyan kültürüne öncelik tanıyan bir eğitim sistemini ana gaye olarak benimsememektedir. Liberal parti (FDP) böylece öğretim meselelerinde Sosyalistlerle (SPD) Adenauer partisi olan CDU arasında orta yolu tutmaktadır. Ekonomik meselelerde durum aksinedir; gerçekten CDU, yani Hristiyan Demokratlar liberalizm ve sosyalizm gibi iki kutup arasında bulunan SPD ve FDP nin ortasında bulunmaktadır.

Alman Liberal partisi (FDP) 1956 yılında parçalanmaya varan önemli bir buhran geçirmiştir. FDP de bir bünye reformuna yol açan bu buhran, Düsseldorf’lu bir hizip tarafından - ki bunlara bizim 1908 Meşrutiyetinin öncülerinden Jön Türkleri vasfı verilmektedir - hazırlanmıştı. Wolfgang Döring’in başkanlığında Walter Scheel ve eski ordu mensuplarından Erich Mende’den teşekkül eden bu grubun esas gayesi daha faal bir dışpolitika mihrakı etrafında toplanmıştı. Bu grubun esas seçim parolası şöyle formüle edilmişti: «Önce Almanya, sonra Avrupa!» Bu sebeble aynı grubun üyeleri 1956 da Doğu Almanya’da bulunan Weimar’a giderek, bu bölgede vesayet altında yaşayan eski Liberal Demokrat partinin liderleri ile buluşmuşlardır.

FDP nin bünyesinde gittikçe kuvvet kazanan Düsseldorf grubu artan ölçüde sola doğru bir kayma kaydetmekle beraber partinin sevki idaresini zikzaklı bir politika gütmekten alakoyamamıştır. Nitekim FDP Bonn anayasasında ki devletleştirmeye ait 15 inci maddenin ilgasını talep etmiştir.

FDP en büyük kazancını 1961 seçimlerinde elde etmiştir. 1957 de parti, 1961 sonbaharında yapılan seçimlerde bu orantıyı hemen hemen bir misline çıkartarak, 66 üyelik ederek, oyların yüzde 13.5 kazanmıştır. Bu başarının en önemli sebebi, 1960 Ocak ayında FDP nin liderliğine seçilmiş olan 44 yaşındaki Dr. Erich Mende’nin şahsiyetidir. Halen Doğu Almanya’da bulunan Yukarı

Silezya da Gross Strelitz'de 28 Ekim 1916 da doğmuş olan Mende ikinci dünya harbinde piyade subayı olarak savaşmış, kazandığı üstün başarıları dolayısıyla Ritterkreuz nişanı ile taltif edilmiş ve harbin sonuna doğru İngilizler tarafından esir alınmıştır. Bonn üniversitesinde hukuk ve siyasî ilimler konularını tahsil etmiş olan Mende, eski Alman Liberal partisini yeniden faaliyete geçirmeden önce üniversite öğretim üyesi olarak görevli bulunuyordu.

Halkoyu yoklamalarının incelemelerine göre, FDP bilhassa orta sınıfla, serbest meslek mensupları ile mültecilerden oy almıştır. Bu arada Mende'nin fotojenik fizyonomisi, televizyon ekranının önünde cereyan etmiş seçim mücadelesinde geniş ölçüde kadın seçmenlerine tesir ettiği de tespit edilmiştir. Bu gelişim bilhassa Almanya'da çok partili hayatın geçirmiş olduğu safhalar bakımından önemlidir. Zira 1949 da ilk toplanan Bundestag, yani parlamentoda on siyasî parti bulunuyordu. 1953 de üyeliklerin ancak 2,2 % elde etmiş olan Komünist partisi, hükûmetin müraaati üzerinde Alman anayasa mahkemesi tarafından kontrol edilerek, neticede kapatılmıştır. Diğer partiler ise millî çapta oyların yüzde 5 ini toplamaya muvaffak olamadıkları cihetle, bir bir siyaset sahnesinden çekilmişlerdir. Halen CDU ile birlikte Batı Almanya'nın koalisyon hükûmetini teşkil etmiş olan FDP nin ağırlığı, kendini gittikçe duyacaktır.

b — Yurtlarından sürülen ve haklarından yoksun edilenler birliği (- BHE - Bund der Heimatsvertriebenen und Entrechteten)

1948 den bu yana Almanya'nın siyaset sahnesinde seçmenlerin güveni kazanmaya gayret etmiş olan diğer küçük partilerin başında, BHE (Bund der Heimatsvertriebenen und Entrechteten) gelmektedir. Bu parti siyasî alanda meşruu yoldan teşkilatlanmış bir menfaat grubu sayılmak gerekir. Zira ana gayesi, ana yurtlarından baskı yolu ile uzaklaşmaya mecbur edilen milyonlarca mültecilerin haklarını korumaktır. 1950 de eyalet seçimlerinde oyların yüzde 23,4 alması muvaffak olan BHE 1951 de federal seviyede teşkilatlanmaya başlamıştır. Bu parti yurtlarından sürülenlerle Denazifikasyon ve harb sebeble haklarından edilenlere kucak açmıştır. BHE partisi bir süre eyalet seviyesinde koalisyon yolu ile iktidarı başka partilerle paylaşmıştır. Örneği 1950 de Kiel'de FDP (Liberaller) ve DP (Alman partisi) ile koalisyon yapmıştır. Onun gibi aynı parti 1951-55 arasında SPD yani Sosyalistlerle birlikte Niedersachsen'de hükûmeti ele almıştı daha sonra-

ları diğer partilerle birleşmek suretile SPD ye cephe alıp hükûmeti devam ettirmiştir, diğer bir eyaletde ise aynı parti Hessen'de SPD ile birlikte hükûmeti kurmuştur. Fakat BHE partisi idarecileri çok geçmeden propagandalarının mihrakını mültecilere yönetmekle, bir çeşit ekonomik husumet duyguları kamçıladıklarının farkına varmışlardır. Bunun için seçim konularını Almanya'nın tekrar birleşmesi ve kaybolan bölgelerin yeniden geri verilmesine yöneltmişlerdir. Partinin ismi de değiştirilmiş: BHE yerine GB (Bütün Almanların Bloku - Gesamtdeutscher Blok) harfleri kabul edilmiştir. Partinin liderliğini 1953 de Prof. Oberlaender yapıyordu. Kendisi doğu meselelerinde uzman sayılmaktadır ve bu problemler hakkında uzun yıllar müddetle Königsberg ve Prag'da ders vermiştir. Parti 1933 seçimlerinde 27 milletvekili ile Bundestag'a girince, hükûmetle işbirliği yapılması kararlaştırıldı. Parti liderlerinden Waldemar Kraft devlet bakanı, Prof. Oberlaender ise mülteciler bakanı oldu. Bu lider birkaç ay geçmeden siyasî iflâs, Adenauer'e tâbiyet ve partilerine karşı ihanet yapmakla suçlandırıldılar. Daha yukarıda belirtildiği üzere, partinin isim değiştirmesi müsbet yönü doğru bir kazanç sağlayamamıştır.

Partinin 1957 yılındaki kongresinde Sudet bölgesi (halen Çekoslovakya'ya geçmiş bulunmaktadır) ve Avrupa savunma sistemi gibi nazik konular karşısında açıktan açığa cephe almağa cesaret edememiştir. Parti bu çekingenliğin cezasını 1957 seçimlerinde idrak etmiştir. GB/BHE millî alanda seçim kanunun şart koştuğu oyların yüzde beşini sağlayamadı ve böylece bazı eyalet hükûmetlerinde mevkiini muhafaza etmekle beraber, federal parlamento'ya yani Bundestag'a hiç bir temsilci yollıyamama durumuna düştü.

c — Bölge partileri

aa — Bunlardan tamamen Bavyera'ya has olan iki partiden **Ekonomik Kalkınma Birliği** (Wirtschaftliche Aufbauvereinigung - WAY) 1949 seçimlerinde can çekişiyordu. 1948 de «Yeni Hitler» olarak adlandırılan bir avukat tarafından kurulmuştur. Bu partinin gerçek bir programı olmadığı gibi taraftarlarının sayısı da çok azdı.

bb — Buna karşılık Bavyera partisi (BP Bayernpartei) adını taşıyan parti bölge bakımından çok daha sağlam sosyal ve siyasî temellere sahipti. Bu partinin programı Avrupa ve Alman

Devletler birliği ortasında muhtar bir Bavyera devletinin kurulmasını derpiş ediyordu. Bir bölge partisi karakteri taşımasına rağmen Bavyera partisi müşterek bir fikir birliği beslemediği birçok partilerle işbirliği yapmakta sakınca görmedi. Bavyera partisi bütün çabalarına rağmen 1957 seçimlerinde Alman seçim kanununun memleket çapında oyların yüzde beşini alamıyan partilere meclise girme hakkını tanımayan meşhur yüzde 5 maddesi sebebiyle faaliyetini tatil etme zorunda kalmıştır.

cc — **Alman partisi** (DP - Deutsche Partei). 1948 yılından bu yana Almanya'nın siyaset sahnesinde bir müddet rol oynamış olan diğer bir parti de «Deutsche Partei DP» dir. Alman partisi 1945 Haziran ayında Niedersachsen eyalet partisi olarak kurulmuştur. Bu partinin 1949 da federal parlamentoda 17 milletvekili vardı. Bunlar Batı Almanya'nın kuzey doğusunda bulunan Schleswig - Holstein, Niedersachsen, Hamburg ve Bremen gibi eyalet ve şehirlerden seçilmişlerdi. DP yani Alman partisi eğilim itibarile sağcı ve geleneksel bir parti olma iddiasını taşıyordu. Cumhuriyetçi ve demokratik ilkelere çok az itibar gösteren bu parti, halk toplantılarında her zaman askerî mızıka çaldırıp, gösterişli alaylar tertip ediyordu. Adenauer'in kabinesinde ulaştırma bakanlığını deruhde etmiş olan liderlerinden Hans Christoph Seeböhm, bir defa Almanların uğruna can verdikleri bütün sembollerin önünde saygı ile eğildiğini bildirmişti. Seeböhm bu sözü ile gamalı haçı kastetmişti. 1953 seçimlerinde CDU ile birlikte hareket eden DP, yani Alman partisi Bundestag'da 15 üyelik elde etmeğe muvaffak oldu. Partinin seçim parolası şu formül etrafında toplanmıştır: «Arabânı sağda sür, sağda kal, sağa oyunu ver!» 1961 sonucunda Alman partisi de diğerleri gibi sahneden çekilmek zorunda kaldı, zira CDU, SPD ve FDP nin dışında kalan diğer bütün partilerin toptan elde ettikleri oy miktarı ancak 5,8 % tutmuştur. Oysa ki yukarıda işaret edildiği gibi, bir partinin parlamentoda temsilci bulundurabilmesi için tek başına mecliset ölçüsünde verilen oyların yüzde beşini kazanması lâzımdı.

IV — Almanya'da seçim sistemi

Kuruluşundan bu yana Federal Almanya Cumhuriyeti 15 Haziran 1949, 3 Temmuz 1953 ve 7 Mayıs 1956 tarihlerinde olmak üzere üç seçim kanunu kabul etmiştir. Her üç kanun da aslında tek bir seçim sistemine dayanmaktadır. 3 Temmuz 1953 de 7 Mayıs 1956 tarihli kanunlar sadece siyasî mülâhazalar sebebiyle 1949 sistemi üzerinde yapılan bazı düzeltmeleri ihtiva etmektedirler.

1948/49 yıllarında yeni seçim kanunu hazırlayan meclisin önemli özellikleri vardı. Bu mecliste Landların nüfusuna göre 750.000 kişiye bir temsilci düşmek suretile nisbî temsil esasına göre seçilmiş üyeler yer alıyordu. Çoğunluk sisteminden en fazla faydalanması muhtemel olan parti, yani CDU/CSU 65 oyun ancak 28 ine sahipti. Buna karşılık sosyalist partisile küçük partiler saf, nisbî temsil sistemine taraftardılar. Çoğunluğu teşkil ettikleri sebeble bir tâvizli formül cihetine gidildi. Herşeyden önce anayasaya belli bir seçim sistemi tesbit eden maddenin konulamayacağı esası etrafında anlaşmaya varıldı. Aynı meclis üyeleri Weimar cumhuriyetinin çökmesinde ve Hitler'in diktatörlüğünün kurulmasında, katıksız nisbî temsil sisteminin, çok sayıdaki partilerin, parlamentodaki kargaşalığın ve icra organının zaafının müessir olduğunda müttefiktiler. Bu sebeble saf çoğunluk sistemine başvurmaksızın, değişik bir seçim sisteminin ihdası yoluna gidildi. Esasen o tarihte eyalet ve komün kademesinde seçimler yapılmış ve seçmenlerin eğilimleri hakkında bir ölçü elde edilmişti. Bu seçimlerin sonuçları seçim kanunu hazırlayanları memleketin «siyasî fotoğrafını» elde etmek üzere, yine nisbî temsil usulünün bir çeşidi olan «şahsileştirilmiş nisbî temsil» sistemini benimsemeğe sürükledi.

Tablo 1 1957 seçimleri sonuçları

Partiler	Hali hazır sistemine göre	Çoğunluk sistemi halinde	Saf nisbî temsil halinde
CDU/CSU	54,4 %	78,5 %	50,2 %
S P D	34 %	18,6 %	31,8 %
FDP, DVP, DPS	8,2 %	- 2,4 %	7,7 %
D P	3,4 %	0,4 %	3,4 % (12)

Federal Almanya cumhuriyeti belli bir takım seçim bölgelelerine ayrıldı, bunlardan her birinde İngiltere'de olduğu gibi - birer milletvekili çoğunluk sistemine göre seçilmektedir. Ancak seçim bölgelerinin sayısı, mevcut parlamento üye sayısından daha azdır. Bu itibarla geri kalan üyelikler - 1949 da parlamento üyeliklerinin yüzde 40 ı, 1953 ve 1957 de yüzde 50 si - siyasî partiler tarafından hazırlanan eyalet listeleri yardımı ile doldurulmuştur. Bu listelerde üyelikler için seçmen ikinci oyunu nisbî temsil sistemine göre vermektedir.

(12) Das Parlament, 7 nci yıl, No. 36. (18/9/1957)

Tablo 2 Seçim pusulası örneği

6 Eylül 1953 tarihinde Stuttgart (Batı) 163 numaralı seçim bölgesinde kullanılan federal seçim pusulası örneğinin sureti (13)

Her seçmenin iki oy hakkı vardır!

Birinci oy hakkı Seçim bölgesi temsilcisi lehine Kullanılacaktır		İkinci oy hakkı Eyalet listeleri lehine Kullanılacaktır	
Jahn, Artur Usta Oberesslingen Birkenhof 4	Hristiyan Demokrat Birliği C D U	☐	1 Hristiyan Demokrat Birliği Dr. Adenauer, Dr. Erhard Fraeulein Dr. Bleyler, Fanny, Dr. Gerstenmaier C D U ☐
Döhring, Clara Kadın sekreter Stuttgart-West Bismarckstr. 106	Sosyal Demokrat Parti S PD	☐	2 Alman Sosyal Demokratı partisi S P D Ollenauer, Schoettle, Frau Meyer Laule, Erler Dr. Veit ☐
Dr. Haussmann Wolfgang, Avukat ve noter Stuttgart-S Hohenzollernstr. 18	Hür Demokrat parti Demokrat Halk partisi F D P / D V P	☐	3 Hür Demokrat parti (Demokrat Halk partisi) Dr. Maier, Dr. Hoffmann, Margulies, Ienz, Mauk F D P / D V P ☐
Bohn Willi Başyazar Stuttgart-O Aspergstr. 17	Alman Komünist partisi	☐	4 Alman Komünist partisi Bechtle, Frau Strohbach Kohl, Bohn, Salm K P ☐
Dr. König, Oskar Avukat Stuttgart-S Böheimstr. 47 B	Bütün Almanların bloku/BHE Yurtlarından sürülen ve haklarından yoksun edilenler birliği	☐	5 Bütün Almanlar birliği/ B H E Fiedler, Dr. Mocker, Feller, Samwer, Dr. von Luschka ☐
6 Dr. Heinzelmann, Wilhelm Asliye mahkemesi yargıcı Stuttgart-Degerloch Erlenweg 7	Alman partisi D P	☐	6 Alman partisi D P Hellwege, Dr. Seeböhm Dr. Brühler, Freiherr Schenk von Syauffenberg Liebe-Harkot ☐
V. Schellwitz Georg emekli vali Stuttgart-S Neue Weinsteige 59	Millî Birlik Nationale Sammlung D N S	☐	7 Millî Birlik, Dr. von Sivers, Rupp Meerwarth, Heng, Mellin D N S ☐
8 Dr. Schoppmann, Karl İktisatçı Stgt. Zuffenhausen Markgröninger Str. 28	Alman Halk partisi G V P	☐	8 Alman Halk Partisi G V P Dr. Heinemann, Baeurle, Frau Köpfer Dr. Hermann, Dr. Staewen ☐

(13) HIRSCH WEBER, Wolfgang ve SCHÜTZ, Klaus, Waehler und
Gewählte Eine Untersuchung der Bundestagwahlen 1953
Verlag Franz Wahlen 1957, Berlin/Frankfurt, Sh. 312

Bu ikinci oyun değerlendirilmesinde d'Hondt usulü uygulanmaktadır. Bu usul ilk defa 1953 te tatbik edilmeğe başlanmıştır.

Burada hemen işaret edelim ki, Batı Almanya'da yasama organlarından ancak «Bundestag» (Federal Meclis) milli iradenin tecellisi suretile genel seçim yolundan vücut bulmaktadır. İkinci meclis, yani «Bundesrat» (Federal Şuura) halkın oyu yerine, eyalet hükûmetlerinin üyeleri, yani Landların icra kuvvetini teşkil eden şahıslar tarafından meydana gelmektedir. Böylece Alman seçim kanununda uygulanan çift oy sistemi, Türkiye'de veya Amerika'da olduğu gibi ayrı ayrı görevleri bulunan iki meclise temsilci seçmek üzere değil, sadece parlamentoda şahsiyete veya men-sup olduğu partiye göre yapılan tercihin belirtilmesine yaramaktadır.

I — Adayların tesbiti

Alman seçim kanunu hem kimlerin aday göstereceklerini, hemde bu işlemi yapmağa yetkili olanların bu tesbit işini nasıl yapacaklarını belirtmektedir. Bu düzenleyici hükümler yardımı ile, bir yandan demokratik karaktere sahip olmayan siyasî partilerin seçimlere katılmaları önlenmekte, öte yandan meşruu siyasî teşekküllerde «parti mekanizması»nın fazla ağır basmasına engel olunmaktadır.

9 Mayıs 1956 tarihli kanuna göre iki çeşit adaylık vardır bağımsız veya parti kanalı ile tesbit edilen adaylık.

Bağımsız adaylığın kabulü için en aşağı iki yüz seçmenin bahis konusu adaylığı desteklemeleri şarttır. Bundan başka bağımsız adaylıklar ancak seçim bölgelerin çevresinde konulabilir; eyalet kademesinde bağımsız adaylıkların konulmasına imkân yoktur.

Siyasî partiler hem seçim bölgelerinde, hemde eyalet listelerinde aday gösterilebilirler. Ancak aday gösterilebilme durumu, halkoyunun açıkça belirttiği tasvibe bağlıdır. Daha önceki seçimlerde memleket çapında verilen oyların yüzde 5 ini sağlamış olan siyasî partiler, herhangi bir kayda tâbi olmaksızın aday gösterebilirler. Buna karşılık böyle bir garanti gösteremeyen yeni partiler, demokratik hüviyetlerini: a — yazılı bir tüzük, b — Yazılı bir program, c — Demokratik kaidelere uygun olarak seçilmiş bir yönetim organı ile isbat ödevindedirler. Bu tip partilerin eyalet listelerinde aday gösterebilmeleri için ayrıca bahis konusu adayların

o eyalet seçmenlerinin en az binde biri - en fazla iki bin kişinin imzaları ile desteklemeleri lâzımdır.

Alman seçim kanununu hazırlayanların aynı zamanda belli bir ölçüde parti oligarşilerin nüfuzuna da engel olmak istemişlerdir. Böylece aday gösterme usulleri geniş ölçüde Amerika'nın tatbikatından mülhem olmuştur. Gerçekten de adaylıklar partinin sevki idare organları tarafından teklif edilmeyip, parti üyelerinin kendilerinden gelme zorundadır. İşte bu sebeptir ki adaylar ya doğrudan doğruya bütün parti üyelerinin katıldığı bir-yoklama (primary) veya gizli oyla seçilen delegelerin katılacakları bir seçim usulü ile tesbit edilmektedir. Kanunu partinin sevki idare mevkiinde olanlara bir veto hakkı tanımıştır. Veto beyan edilmesi halinde ikinci bir oylama yapılmaktadır. Bu ikinci oylama kesin sonuçlar vermektedir. Bununla beraber seçim kanunun 2 Mayıs 1956 tarihinde yapılan değişikliği sonucunda 22 maddeye verilen yeni şekil, bu şartların gerçekleşmesini tesbit eden vesikaları son derece basit formalitelere bağlamıştır. Kanunun talep ettiği tek husus, aday tesbiti için yapılan seçimin yer, tarih ve hazır bulunan üyelerin sayısını tesbit eden bir zabtın kalme alınmasıdır.

Tatbikatda kanun, siyasî partilerin hâkimiyetini dilediği ölçüde frenliyememiştir. Zayıf adayların hem seçim bölgesindeki şahsî listelere, hemde eyalet listelere konması mümkündür. Bu bakımdan denilebilir ki Alman seçim kanunu gerçek halde siyasî partilerin sevki idare kademelerini zayıflatacağı yerde, kuvvetlendirmiştir.

II — Oy verme

1953 yılından itibaren her Alman seçmeni genel seçimlerde iki oy hakkı kullanmıştır. Bunlar aynı oy pusulasında farklı haneleri işaretlemek suretile kullanılmaktadır. Seçmen birinci oyunu çoğunluk sistemine göre seçilecek ve her parti tarafından ismen belirtilmiş olan bir şahsa vermektedir. İkinci oyunu ise bir parti lehine kullanmaktadır; bu oy, nisbî temsil sistemine göre değerlendirilmektedir. Bu sistemin başlıca üstünlüğü seçmenin yalnız bir partiyi tercih etme zorunda bırakmaması, ona aynı zamanda özel vasıflarile temayüz eden bir şahsı da seçme imkânını bahsetmesidir. Bununla beraber seçim incelemeleri seçimde belirli bir tembellik eğilimini meydana çıkartmıştır. Alman seçmenleri hemen hemen otomatik bir şekilde ikinci oylarını, birinci oyları yolu ile tercih ettikleri adayın mensup olduğu partiye vermektedirler. Bi-

rinci ile ikinci oy arasındaki farklılığın istatistik değeri çok düşüktür. (14)

Tablo 3 Birinci ve ikinci oy arasındaki farklar

Yer	Parti ve aday	Birinci oy	İkinci oy
Mannheim 1957	Sosyalist Parti SPD		
	(Schmid)	76.179	70.189
	Hristiyan Demokrat CDU	73.374	74.895
Frankfurt 1957	Hristiyan Demokrat		
	(Böhm) CDU	54.312	51.909
	Sosyalist parti	53.824	52.609

Seçmen ikinci oyunu herhangi bir tercih işareti, hattâ bütün adayların ismini dahi taşımayan bir parti listesine vermektedir. (Kıyas için bakınız Tablo: 2)

Seçimin gizlilik ve vasıtasızlığını ihlâl gerekçesi ile donmuş liste (Starre Liste) usulü aleyhine Alman anayasa mahkemesinde açılan bir dava, Ağustos 1957 tarihinde bu mahkeme tarafından verilen kararla tasdik edilmiştir.

Böylece nisbî temsil esasına göre verilen ikinci oylar siyasi partiler arasında bölüştürülmektedir. Ancak bu paylaştırmada hisse alabilmek için ilgili siyasî partinin bütün federal Almanya ülkesinde verilen oyların en aşağı yüzde 5 ini ve birinci oy hakkı ilc seçilen üyeliklerden üçünü kazanmış olması gerekir. (Seçim kanunun 6 ncı madde, fıkra 4)

Parlâmentolarda siyasî partilerin çoğalmasını önleyen bu hukukî tedbir gittikçe sıkılaştırılmıştır. 1949 seçim kanununa göre partinin parlâmentoya girebilmesi için seçime katıldığı eyalet (Land) da oyların yüzde beşini veya şahsî tercih suretile bir üyelik kazanması yeter sayılıyordu. 1953 te yapılan tâdil bu şart memleket çapındaki oyların yüzde 5 i veya üç temsilcilik (Direkt Mandat) şeklinde daha da ağırlaştırıldı.

Bu tedbirlerin hepsi bölge partileri ortadan kaldırmak için alınmıştır. Nitekim 1949 seçimlerinde Bavyera partisi, Bavyera'da oyların yüzde 20.9 alarak Bundestag'a oldukça kuvvetli bir ekiple girmişti. Buna karşılık aynı parti 1953 Bavyera'da oyların

(14) HIRSCH WEBER, Wolfgang u. SCHÜTZ, Klaus, op. cit. Sh. 310-337

(15) Le système electoral de la République Fédérale allemande, *Revue Française de Science Française* Vol. V., No. 4, 1957

ancak 9,2 % almış ve memleket çapındaki oyların 1,7 % aldığı cihetle, parlâmentoya girememiştir.

Alman seçim kanununda yapılan bu değişiklik, gerek parlâmento, gerekse anayasa mahkemesi alanında şiddetli tepkilere yol almıştı. Nitekim 7 Şubat 1956 da ortaya çıkarılan tadil teklifine karşı D P ve BHE gibi küçük partilerle sosyalistler, yani SPD cephe alarak Land usulüne dönülmesini talep etmişlerdir. Fakat CDU buna engel olmuş ve ağırlaştırma şart olduğu gibi kabul edilmiştir.

Bundan başka GVP (Gesamtdeutsche Volkspartei) ile E P (Bavyera partisi) böyle bir kanunî şartın Bonn anayasasının 3 cü, 21 ci ve 38 ci maddelerine aykırı olduğunu ileri sürmüşlerdir. Anayasa mahkemesi bu maddenin Bundestag'da yer alan partilerin çoğalmaması için alındığını, bunun ne vatandaşların eşitliğine, nede siyasî partilerin hürriyetine engel olmadığını tesbitle, müracaatı reddetmiştir. (16)

Alman seçim sistemi hakkında özet halinde bir hüküm vermek gerekirse, bu sistemin batılı devletlerin siyasî hayatında en önemli iki hususa verimlilik ve demokrasiye cevap verdiğini ifade edebiliriz.

Bahis konusu sistem verimlidir, çünkü parlâmentodaki siyasî partilerin aşırı ölçüde çoğalmasına engel olmakta ve böylece icra kuvvetinin anayasaya dayanarak memleketi idare etmesini mümkün kılmaktadır.

III — Seçim sonuçları

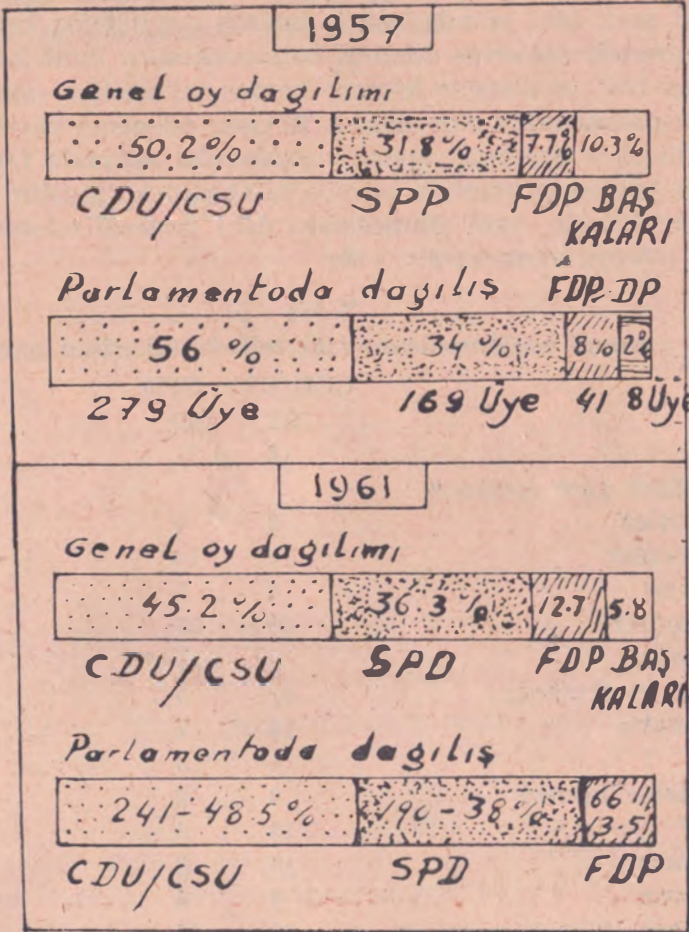
1949 da Bundestag sekiz siyasî parti temsil edilmmişti, 6 Eylül 1953 altı parti kalmıştı, 1957 ise sadece dört adet, 1961 seçimlerinde ise üç siyasî parti kalmıştı.

Öte yandan 1949 da iki büyük partiden CDU/CSU ve SPD, yani Adenauer'in partisi olan Hristiyan Demokratlarla Sosyalistler oyların 60.2 % topladıkları halde, bu nisbet 1953 te 74 %, 1957 de yüzde 82 1961 seçimlerinde ise yüzde 86,5 çıkmıştır.

(16) **Das Parlament**, 7 nci yıl, Sayı 6 (13 Şubat 1957) Sh. 11-12.

Tablo 4 :

Alman partilerinin kuvveti

(17) New York Times, 24 Eylül 1961, Sh. 11

Şurasını hemen kaydedelim ki, bu gelişim Alman seçmenine herhangi bir zorunlu tedbir yüklemiş değildir. Gerçekten Almanya'nın siyasî hayatı seçmenin iradî tercihinin bir mahsulüdür. Nitekim yabancı müşahitler Almanya'nın kesin bir şekilde iki partili bir sisteme doğru gittiğini ifade ettikleri sırada, 1961 seçimleri beklenmedik bir gelişimle Liberal parti, yani FDP yi ilk defa olarak kendine has ağırlığı bulunan «üçüncü bir parti» halinde siyaset sahnesine çıktığını kaydetmişlerdir. Gerçekten Hristiyan Demokrat parti 1957 yılında 50,2 % mutlak çoğunluğunu kaybederek, 1953 yılındaki nisbetine dönmüş bulunmaktadır. Buna karşılık Liberaller 1957 ye nisbetle hemen hemen iki misline yakın bir oy toplamağa muvaffak olmuşlardır. Böylece Adenauer partisi iki ayı aşan bir süre boyunca yapılan müzakereler sonunda Liberallerle birlikte koalisyon yapmak suretile hükûmeti kurmuştur. Yeni Alman parlamento, yani «Bundestag» daki üyelerin meslek dağılışı ise şu tabloyu vermektedir: (18)

Tablo 5
Alman parlamentosundaki milletvekillerinin meslekleri

	CDU/CSU	SPD	FDP
Erkek	232	182	62
Kadın	18	21	4
Mesleklerle göre sıralanış			
Profesörler	8	4	---
Öğretmenler	17	10	2
Doktorlar	4	4	---
Hukukçular	35	23	10
Gazeteciler	9	23	3
Ziraatçı ve ormancı	41	4	12
Elsanatkârı	14	7	1
İşçi	1	3	---
Endüstride idareci	8	2	7
Tüccar	15	6	9
Müstahdem	13	8	4
Teknisyen	7	6	1
Sendikacı ve parti memuru	20	46	2
Menfaat birliği temsilcisi	9	5	4
Memur, subay	40	39	10
Ev kadını	6		
Rahip, kilise memuru	3	2	---

(18) Wolfgang HÖPKER, Kein Erdrutsch, aber Bewegung; Christ und Welt, 22.9.1961, Nr. 38, XIV. Sh. 3

Bu tablonun gösterdiği üzere parlâmenter rejimi benimsemiş olan diğer memleketlere benzer şekilde hukukçular bütün partiler tarafından geniş ölçüde aday gösterilmiş bulunuyorlar. Göze çarpan diğer bir özellik sendika, parti ve kilise teşkilâtlarının kuvvetle taazuv etmesi sebebiyle bu çeşit bürokrasilerden de kabarık sayıda temsilci gelmiş olmasıdır. Nihayet Alman âmme hayatında varlığını gün geçtikçe daha fazla duyuran teşkilâtlı menfaat grupları, yani baskı grupları da oldukça önemli nisbetde parlâmento ya temsilcilerini göndermeği başarmışlardır.

BİBLİYOGRAFYA

- Feyyaz TOKAR, Alman seçimler, *Siyasî İlimler Dergisi*, 1957, No. 318, S. 5
- Yılmaz ALTUĞ, Almanya'nın birleştirilmesi, *Siyasî İlimler Dergisi*, 1957, No. 316, S. 5
- Haluk A. ÜLMAN, Alman Nasyonal Sosyalist Partisi, *Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 1957, XII, No. 4, S. 148
- Nermin ABADAN, Hessen anayasası tercüme, *Ankara Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1949, VI, No. 2 4, S.
- Orhan KÜRKÇÜLER, Federal Almanya anayasası, *İdare Dergisi*, No. 249, S. 133
- Orhan KÜRKÇÜLER, Federal Alman Cumhuriyeti anayasası ve bu anayasayı meydana getiren âmilller, *İstanbul Hukuk Fakültesi Dergisi* 1956, XXII, No. 1 4, S. 88
- Alfred GROSSER, Le système electoral de la République Fédérale allemande, *Revue Française de Science Française*, Vol. VI., No. 4, 1957
- Alfred GROSSER, *Die Bonner Demokratie*, Karl Rauch Verlag, 1960
- Uwe KİTZINGER, German electoral politics, A study of the 1957 campaign, Oxford 1960, Clarendon Press
- Wolfgang HIRSCH-WEBER und Klaus SCHUTZ, *Wähler und Gewählte, Eine Untersuchung der Bundestagswahlen 1953*, Verlag Franz Wahlen 1957, Berlin Frankfurt
- Wilhelm MOMMSEN, *Deutsche Parteiprogramme - Eine Auswahl vom Vormärz bis zur Gegenwart*, München 1952, Isar Verlag
- Ernst FORSTHOFF und Karl LOEWENSTEIN, *Die Politischen Parteien im Verfassungsrecht*, Verlag J. C. B. Mohr, Tübingen 1950 Bericht der vom Bundesminister des Innern eingesetzten Parteienrechtskommission, *Rechtliche Ordnung des Parteiwesens* 2. Aufl. Alfred Metzner Verlag, Frankfurt am Main Berlin, 1958
- Manfred C. VERNON, *Devlet sistemleri, mukayeseli devlet idaresine giriş*, Çev. mümtaz Soysal, Ankara 1961, S.B.F. yayını, No. 121 103

ENSTİTÜ YAYINLARI

1. Türkiye ve Orta Doğu Âmmeye İdaresi Enstitüsü : Yüksek idareci yetiştirme hususunda Fransız tecrübesi. (Tercüme Serisi 2). 1960, 13 s.
2. Seckler, Hudson, Catheryn : Nazari ve tatbiki teşkilât ve idare. (Tercüme Serisi 8). 1960, 300 s.
3. Aksoy, Sadri : Türkiye'de sosyal güvenlik. (Ders Notları). 1960, 66 s.
4. Gousset, Pierre : Dünyadaki nüfus fazlalığı ve Avrupa'nın geleceği. (Tercüme Serisi 3). 1960, 34 s.
5. Robson, W. A. : İngiliz hükümet sistemi. (Tercüme Serisi 7). 1960, 46 s.
6. Hubback, David : İngiliz memur eğitiminde hazinenin rolü. (Tercüme Serisi 6). 1960, 19 s.
7. Yasa, İbrahim : Sindel köyü. (Köy etüdleri 2). 1960, 143 s.
8. Türkiye ve Orta Doğu Âmmeye İdaresi Enstitüsü : Türkiye'de mahallî toplulukların gelişmesi. Seminer Serisi 2). 1960, 64 s.
9. Burrows, Bernard : İngiltere'nin hükümet ve idare sistemi. (Konferans Serisi 5). 1960, 15 s.
10. Burrows, Bernard : The system of government and administration in Great Britain. (Konferans Serisi 6). 1960, 13 s.
11. Fontenay, H. Bourdeau de : Fransa'da yüksek kademe idarecilerinin yetiştirilmesi. (Konferans Serisi 7). 1960, 16 s.
12. Soysal, İsmail : Milletlerarası alanda haberleşme. (Konferans Serisi 8). 1960, 14 s.
13. Blanchet, André : İstiklâl arifesinde siyah Afrika. (Konferans Serisi 9). 1960, 12 s.
14. Macnahon, Arthur W. : İdarede prensiplerin mahiyeti ve faydaları. (Konferans Serisi 10). 1960, 12 s.
15. Hassan, S. M. : Pakistan'ın hükümet ve idare sistemi. (Konferans Serisi 11). 1960, 11 s.
16. Hassan, S. M. : The governmental and administrative system of Pakistan. (Konferans Serisi 12). 1960, 11 s.
17. Versiet, Charles : Belçika'nın hükümet ve idare sistemi. (Konferans Serisi 13). 1960, 12 s.
18. Kaak, Osman : Kuzey Afrika'da Türk idare ve sanatı. (Konferans Serisi 14). 1960, 19 s.
19. Aksoy, Sadri : A brief explanation of Turkish labor legislation and social security system. (Tercüme Serisi 9). 1961, 14 s.
20. Arık, Fikret : Hukukun temel müesseseleri. (Ders Notları). 1961, 114 s.
21. Watters, David M. — Aktan, Tahir : Modern idarede beşeri münasebetler. (Seminer Serisi 3). 1961, 20 s.
22. Türkiye ve Orta Doğu Âmmeye İdaresi Enstitüsü : Türkiye'nin idari taksimatı. (İdari Reform Serisi 1). 1961, 46 s.
23. Türkiye ve Orta Doğu Âmmeye İdaresi Enstitüsü : Türkiye'de mesken problemi. (İdari Reform Serisi 4). 1961, 49 s.
24. Türkiye ve Orta Doğu Âmmeye İdaresi Enstitüsü : Planlama ve Türkiye'de uygulanması. (İdari Reform Serisi 5). 1961, 80 s.
25. Türkiye ve Orta Doğu Âmmeye İdaresi Enstitüsü : Türkiye'de toprak reformu I. (İdari Reform Serisi 6). 1961, 96 s.
26. Türkiye ve Orta Doğu Âmmeye İdaresi Enstitüsü : Planlama teşkilâtı incelemeleri — Türkiye, Fransa, İtalya, Porto — Rico ve Filipinler. (İdari Reform Serisi 7). 1961, 51 s.
27. Türkiye ve Orta Doğu Âmmeye İdaresi Enstitüsü : Planlama teşkilâtı incelemeleri — İngiltere, Hollanda, Hindistan. (İdari Reform Serisi 8). 1961, 43 s.
28. Türkiye ve Orta Doğu Âmmeye İdaresi Enstitüsü : Devlet personel teşkilâtı incelemeleri — Türkiye. (İdari Reform Serisi 10). 1961, 20 s.
29. Türkiye ve Orta Doğu Âmmeye İdaresi Enstitüsü : İdari Reform ve reorganizasyon. (İdari Reform Serisi 12). 1961, 24 s.
30. Arık, Fikret : Mukayeseli toprak reform II. (İdari Reform Serisi 11). 1961, 183 s.
31. Türkiye ve Orta Doğu Âmmeye İdaresi Enstitüsü : Âmmeye İdaresi Enstitüsü 1961. 1961, 23 s.
32. Laubadere, Andre de : Anayasa konseyi. (Konferans serisi 16). 1961, 16 s.
33. Laubadere, Andre de : Devletin ekonomik hayata müdahalesi ve mülki taksimatta reform. (Konferans serisi 17). 1961, 40 s.
34. Lamothe, Duthelllet de : Fransa'da planlama. (Konferans serisi 18).
35. Lamothe, Duthelllet de : Fransa'da devlet memuriyeti. (Konferans Serisi 19). 1962, 24 s.
36. Laubadere, Andre de : Fransa'da idari kaza ve idari tasarruflar. (Konferans Serisi 20). 1962, 92 s.
37. Godchot, J. : Bölge kalkınması ve arazi politikası. (Konferans Serisi 21). 1962, 78 s.
38. Watters, David M. — Lamothe, Duthelllet de : Siyasî kuvvet karşısında idare. (Konferans Serisi 22). 1962, 35 s.
39. Ribas, J. : Devlet Personel teşkilâtı incelemeleri — Belçika, İngiltere, Fransa, (İdari Reform Serisi 9). 1962, 46 s.
40. Arık, Fikret — Türk, İsmail — Baykal, Deniz : Mouvement legislatif en Turquie 1960 (Araştırma Serisi 5). 1962, 36 s.
41. Arık, Fikret : Juridiction constitutionnelle Turquie. (Araştırma Serisi 7). 1962, 23 s.
42. Foster, J. W. — Fotozoğlu, Mustafa : Personel istatistikleri. (Araştırma Serisi 8). 1962, 21 s.
43. Türkiye ve Orta Doğu Âmmeye İdaresi Enstitüsü : Teknik yardım programlarının hazırlanması. (Seminer Serisi 4). 1962, 70 s.
44. Mihçioğlu, Cemal : İdari bir mesele olarak Üniversiteye giriş sınavlarının yeniden düzenlenmesi. (Araştırma Serisi 6). 1962, 176 s.
45. Türkiye ve Orta Doğu Âmmeye İdaresi Enstitüsü : İktisadi ve mali politikanın tayıni. (Tercüme Serisi 10). 1962, 119 s.

FİYATI : 300 Krs.